UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kahdeksas jaosto)

20 päivänä toukokuuta 2015 *

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Euroopan rehufosfaattimarkkinat — Päätös, jossa todetaan SEUT 101 artiklan rikkominen — Myyntikiintiöiden jakaminen, hintojen ja myyntiehtojen koordinointi sekä arkaluonteisten liiketoimintatietojen vaihtaminen — Kantajien vetäytyminen sovintomenettelystä — Sakot — Perusteluvelvollisuus — Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus ja kesto — Yhteistyö — Sovintomenettelyssä ilmoitetun sakkojen vaihteluvälin soveltamatta jättäminen

Asiassa T-456/10,

Timab Industries, kotipaikka Dinard (Ranska) ja

Cie financière et de participations Roullier (CFPR), kotipaikka Saint-Malo (Ranska),

edustajinaan asianajajat N. Lenoir ja M. Truffier,

kantajina,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään C. Giolito, B. Mongin ja F. Ronkes Agerbeek,

vastaajana,

jossa on kyse vaatimuksesta kumota [SEUT] 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.7.2010 tehty komission päätös K(2010) 5001 lopullinen (asia COMP/38.886 – Rehufosfaatit) sekä toissijaisesti vaatimuksesta alentaa kantajille mainitussa päätöksessä määrätyn sakon määrää,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja D. Gratsias sekä tuomarit O. Czúcz, A. Popescu, M. Kancheva ja C. Wetter (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.7.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

Asian tausta

1 Euroopan komissio totesi [SEUT] 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.7.2010 tekemällään päätöksellä K(2010) 5001 lopullinen (asia COMP/38.886 – Rehufosfaatit) (jäljempänä riidanalainen päätös), että kantajat Timab Industries (jäljempänä Timab) ja Cie financière et de participations Roullier (CFPR) (jäljempänä CFPR) olivat rikkoneet SEUT 101 artiklaa ja 1.1.1994 lähtien ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla 16.9.1993–10.2.2004 yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, jossa jaettiin suuri osa Euroopan rehufosfaattimarkkinoista osoittamalla kartellin jäsenille myyntikiintiöt ja asiakkaat sekä koordinoimalla hintoja ja tarpeen mukaan myyntiehtoja (riidanalaisen päätöksen 1 artikla).

2 Kuten riidanalaisen päätöksen 17 perustelukappaleessa kuvataan, Timab on Roullier-konsernin, jonka hallinnointiyhtiö on CFPR, tytäryhtiö. Timab valmistaa ja myy useita kemianteollisuuden tuotteita, mukaan lukien rehufosfaatteja.

3 Kemira-konserni haki 28.11.2003 sakoista vapauttamista sakoista vapauttamisesta ja lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä yhteistyötä koskeva tiedonanto) perusteella. Hakemus koski ajanjaksoa 1989–2003 (riidanalaisen päätöksen 33 perustelukappale).

4 Komissio suoritti 10. ja 11.2.2004 Ranskassa ja Belgiassa tarkastuksia tiettyjen rehufosfaattialalla toimivien yritysten toimitiloissa. Timab kuului näiden tarkastuksen kohteeksi joutuneisiin yrityksiin (riidanalaisen päätöksen 35 perustelukappale).

5 Tessenderlo Chemie NV esitti 18.2.2004 hakemuksen yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta siihen koko rikkomisajanjakson (1969–2004) osalta (riidanalaisen päätöksen 36 perustelukappale).

6 Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química SA ja sen emoyhtiö José de Mello SGPS SA esittivät 27.3.2007 hakemuksen yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta niihin (riidanalaisen päätöksen 37 perustelukappale).

7 Myös kantajat esittivät 14.10.2008 hakemuksen, jota täydennettiin 28.10.2009, yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta niihin (riidanalaisen päätöksen 39 perustelukappale).

8 Komissio ilmoitti kartellin jäsenille, mukaan lukien Timab, 19.2.2009 päivätyillä kirjeillä menettelyn aloittamisesta [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) III luvussa tarkoitetun päätöksen tekemiseksi ja asetti kahden viikon määräajan, jonka kuluessa nämä voisivat ilmoittaa kirjallisesti, olivatko ne valmiit osallistumaan keskusteluihin [EY] 81 ja [EY] 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EUVL L 123, s. 18) 10 a artiklassa tarkoitettuun sovintoratkaisuun pääsemiseksi (riidanalaisen päätöksen 40 perustelukappale).

9 Sovintoratkaisun valmistelun yhteydessä järjestettiin komission ja kyseessä olevien yritysten välillä useita kahdenvälisiä kokouksia, joissa esiteltiin väitteiden olennainen sisältö ja niitä tukevat todisteet. Näiden tapaamisten jälkeen komissio määritti mahdollisten sakkojen määrän vaihteluvälin (vähimmäis- ja enimmäismäärä). Timabille ilmoitettiin sitä koskevasta arviosta 16.9.2009 pidetyssä kokouksessa.

10 Tämän jälkeen komissio antoi kyseessä oleville yhtiöille määräajan asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklan 2 kohdan mukaisten muodollisten sovintoehdotusten esittämiseksi. Kaikki kartellin jäsenet esittivät sovintoehdotuksensa niille asetetussa määräajassa lukuun ottamatta kantajia, jotka päättivät vetäytyä sovintomenettelystä (riidanalaisen päätöksen 43 perustelukappale).

11 Komissio antoi 23.11.2009 yhteensä kuusi väitetiedoksiantoa, jotka oli osoitettu yhtäältä kantajille ja toisaalta kullekin sovintoratkaisun hyväksyneistä kartellin jäsenistä. Kantajia lukuun ottamatta kaikki asianosaiset, joille oli osoitettu väitetiedoksianto, vastasivat, että väitetiedoksianto vastasi niiden sovintoehdotuksia ja että ne olivat tämän vuoksi edelleen sitoutuneet jatkamaan sovittelumenettelyä (riidanalaisen päätöksen 44 ja 45 perustelukappale).

12 Kantajilla oli mahdollisuus tutustua asiakirja-aineistoon ja ne vastasivat väitetiedoksiantoon 2.2.2010 sekä osallistuivat 24.2.2010 pidettyyn kuulemistilaisuuteen (riidanalaisen päätöksen 45 perustelukappale).

13 Komissio teki riidanalaisen päätöksen 20.7.2010. Mainittu päätös osoitettiin kantajille.

14 Komissio teki samana päivänä samaa asiaa koskevan päätöksen C (2010) 5004 final (jäljempänä erillinen päätös), jonka adressaatteina olivat ne asianosaiset, jotka olivat hyväksyneet sovintomenettelyyn osallistumisen ja esittäneet sovintoehdotuksen eli Kemira-konserni (Yara Phosphates Oy, Yara Suomi Oy ja Kemira Oy), Tessenderlo Chemie, Ercros-konserni (Ercros SA ja Ercros Industriel SA), FMC-konserni (FMC Foret SA, FMC Netherlands BV ja FMC Corporation) sekä Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química ja sen emoyhtiö José de Mello SGPS.

15 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee olennaisilta osin, että Euroopan tärkeimmät rehufosfaatin tuottajat olivat sopineet Euroopan rehufosfaattimarkkinoiden suuren osan jakamisesta jakamalla keskenään alue- ja asiakaskohtaisia myyntikiintiöitä. Lisäksi niiden todettiin koordinoineen hintoja ja tarpeen vaatiessa myyntiehtoja. Viiden tuolloin tärkeimmän rehufosfaatin tuottajan 19.3.1969 kirjallisesti tekemällä alkuperäisellä sopimuksella pyrittiin ratkaisemaan Euroopan markkinoilla vallinnut ylikapasiteettitilanne. Järjestelyyn kuului myös myyntikiintiöiden vuosittainen tarkistaminen. Tämän jälkeen otettiin käyttöön seurantamekanismi, jolla valvottiin markkinasopimusta ja ratkottiin ristiriitoja hyvitysjärjestelmän avulla siinä tapauksessa, että erot sovittuihin kiintiöihin olivat huomattavat. Kartellin muodostavista järjestelyistä käytettiin nimeä CEPA (Centre d'études des phosphates alimentaires, rehufosfaattien tutkimuskeskus). Kartellin toimivuuden ja pysyvyyden takaamiseksi sopimus sisälsi mahdollisuuden täydentävistä erityissopimuksista ja muista alueellisista alajärjestelyistä. Riidanalaisen päätöksen mukaan ranskalaisten tuottajien osallistuminen CEPA:han vuodesta 1970 lähtien oli vahvistettu. Vuodesta 1978 lähtien kartellin jäsenet reagoivat kriittiseen markkinatilanteeseen järjestäytymällä uudelleen kolmeksi alajärjestelyksi. Vuosina 1991–1992 kartellin jäsenet kaavailivat paluuta viisi Keski-Euroopan maata (Saksa, Itävalta, Belgia, Alankomaat ja Sveitsi), Tanskan, Suomen, Unkarin, Irlannin, Norjan, Puolan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ruotsin käsittävään yhtenäiseen rakenteeseen (Super CEPA). Keskusteluja käytiin kahdella tasolla eli ”keskuskokouksissa” tai ”Euroopan tason” kokouksissa, joissa tehtiin yleiset päätökset toimintatavoista, ja ”asiantuntijakokouksissa”, joissa käytiin yksityiskohtaisempia kansallisen tai alueellisen tason keskusteluja tietyssä valtiossa tai tietyllä alueella toimivien kartellin jäsenten välillä. Tällainen yhtenäinen rakenne oli yhteydessä toimijoihin Ranskassa, jossa oli olemassa kansallisen tason kilpailunvastainen järjestely.

16 Kantajista voidaan mainita tarkemmin, että riidanalaisen päätöksen mukaan Timab kuului kartellin Ranskan osaan ja alkoi lisäksi osallistua alueelliseen Super CEPA -yhteistyöhön, kun se aloitti laajamittaisen viennin Ranskan ulkopuolelle. Se osallistui syyskuusta 1993 lähtien Super CEPA -järjestelyihin. Super CEPA -kokousten kanssa samanaikaisesti se osallistui Ranskaa ja Espanjaa koskeviin kokouksiin (riidanalaisen päätöksen 123, 131, 138 ja 143 perustelukappale).

17 Komissio tukeutui kullekin yritykselle määrättävän sakon määrän määrittämisessä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettuihin suuntaviivoihin (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat).

18 Ensimmäiseksi komissio määritti merkityksellisten myyntien arvon siten, että se muodostuu yrityksen rehufosfaatin myynnistä niissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja ETA-sopimuksen sopijavaltioissa, joita kilpailusääntöjen rikkominen koskee. Sen sijaan, että komissio olisi käyttänyt vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan mukaan tavanomaisesti sovellettavaa yrityksen myyntien arvoa viimeisenä kokonaisena kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen vuonna, se piti nyt käsiteltävässä asiassa sopivampana käyttää yritysten todellisia myyntejä niiden kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen aikana, kun otetaan huomioon muun muassa kartellin poikkeuksellisen pitkä kesto, sen maantieteellinen laajuus, se, että tietyt alueet, joita kilpailusääntöjen rikkominen koskee, olivat kuuluneet unionin tuomiovaltaan ja SEUT 110 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan määräysten soveltamisalaan vasta kyseessä olevien valtioiden unioniin tai ETA-alueeseen liittymisestä lähtien, sekä se, että asianosaisten saavuttamien myyntien arvot olivat vaihdelleet vuosikohtaisesti niiden kartelliin osallistumisen aikana (riidanalaisen päätöksen 321 perustelukappale).

19 Komissio totesi toiseksi, että kun otettiin huomioon kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus, sakon perusmäärän laskemisessa huomioon otettavaksi myynnin arvoksi oli kaikkien kartelliin osallistuneiden yritysten osalta vahvistettava 17 prosenttia kyseisten tavaroiden myynnin arvosta (riidanalaisen päätöksen 324–328 perustelukappale).

20 Kolmanneksi se totesi, että sellaisten yritysten osalta, joilla ei ole historiatietoja maakohtaisista myynneistä, merkityksellisten myyntien arvoa käytettiin niiden itsensä suostumuksella laskentaperusteena siten, että viimeisen kokonaisen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen vuoden myynnit kerrottiin kyseessä olevan yrityksen osallistumisen kestolla vuoden 2006 suuntaviivojen 24 kohdan mukaisesti (riidanalaisen päätöksen 321–331 perustelukappale).

21 Neljänneksi komissio katsoi, että asian olosuhteiden perusteella oli kaikkien kartelliin osallistuneiden yritysten osalta perusteltua sisällyttää sakon perusmäärään varoittavan vaikutuksen takaamiseksi korotus, jonka suuruus oli 17 prosenttia kilpailusääntöjen rikkomisen aikana saavutetun myynnin keskimääräisestä vuosittaisesta arvosta, vuoden 2006 suuntaviivojen 25 kohdan mukaisesti (riidanalaisen päätöksen 332–335 perustelukappale).

22 Viidenneksi komissio ei ottanut huomioon raskauttavia tai lieventäviä seikkoja yhdenkään kartellin osallistuneen yrityksen osalta (riidanalaisen päätöksen 337–347 perustelukappale).

23 Kuudenneksi komissio sovelsi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa sakoille säädettyä 10 prosentin enimmäismäärää kokonaisliikevaihdosta ja alensi sakon perusmäärää tiettyjen osallistujien osalta. Koska kantajille määrätyn sakon määrä ei ylittänyt 10:tä prosenttia vuoden 2009 kokonaisliikevaihdosta, komissio ei tehnyt tällaista mukautusta.

24 Seitsemänneksi on mainittava yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta, että komissio päätti myöntää Kemiralle sekä sen kanssa samaan yrityskokonaisuuteen kuuluville Yara Phosphates Oy:lle ja Yara Suomi Oy:lle mainitun tiedonannon 8 kohdan a alakohdan perusteella 100 prosentin alennuksen sakon määrästä (riidanalaisen päätöksen 349 ja 350 perustelukappale). Komissio myös myönsi Tessenderlo Chemielle 50 prosentin alennuksen yhteistyötä koskevan tiedonannon 23 kohdan perusteella 31.3.1989 jälkeisen ajan osalta ja katsoi, ettei kyseinen yhtiö ollut velvollinen maksamaan sakkoa ajalta 19.3.1969–31.3.1989 (riidanalaisen päätöksen 353 perustelukappale). Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Químicalle ja sen emoyhtiö José de Mello SGPS:lle myönnettiin 25 prosentin alennus sakon määrästä (riidanalaisen päätöksen 355 perustelukappale). Komissio myönsi vielä kantajille 5 prosentin alennuksen sakon määrästä (riidanalaisen päätöksen 359 perustelukappale).

25 Kahdeksanneksi on mainittava, että kantajille ei myönnetty alennusta sovintomenettelyn aloittamisen perusteella, koska sovintomenettelyn toteuttamisesta asetuksen N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa annettua komission tiedonantoa (EUVL 2008, C 167, s. 1; jäljempänä sovintomenettelyä koskeva tiedonanto) ei voitu soveltaa. Erillisessä päätöksessä komissio palkitsi sen adressaatit sovintoon pyrkimisestä 10 prosentin alennuksella niille määrättyjen sakkojen määrästä (riidanalaisen päätöksen 361 ja 362 kohta).

26 Yhdeksänneksi on mainittava, että kantajien hakemus sakon määrän alentamisesta maksukyvyn puuttumisen perusteella (vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohta) hylättiin, kun taas [*luottamuksellinen*] hakemus hyväksyttiin osittain (riidanalaisen päätöksen 372–375 perustelukappale).

27 Kuten edellä 1 kohdassa on jo mainittu, komissio totesi riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa, että kantajat olivat rikkoneet SEUT 101 artiklaa ja 1.1.1994 lähtien ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla 16.9.1993–10.2.2004 yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, joka käsitti suuren osan unionin jäsenvaltioista ja ETA-sopimuksen sopijapuolista ja jossa jaettiin Euroopan rehufosfaattimarkkinat osoittamalla kartellin jäsenille myyntikiintiöt ja asiakkaat sekä koordinoimalla hintoja ja tarpeen mukaan myyntiehtoja.

28 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan mukaan komissio määräsi Timabin ja CFPR:n maksamaan kyseisen kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi yhteisvastuullisesti 59 850 000 euron sakon.

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset

29 Kantajat nostivat esillä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 1.10.2010 jättämällään kannekirjelmällä.

30 Kantajat pyysivät 5.11.2010 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon jättämällään kirjelmällä unionin yleistä tuomioistuinta määräämään prosessinjohtotoimena komission toimittamaan neljä riidanalaiseen päätökseen tai erilliseen päätökseen liittyvää asiakirjakokonaisuutta, joita ne voisivat käyttää tiettyjen kanneperusteidensa tueksi.

31 Komissio toimitti vastineensa 6.1.2011.

32 Unionin yleinen tuomioistuin kehotti 1.2.2011 työjärjestyksensä 64 artiklan nojalla komissiota esittämään kantajien pyytämät asiakirjat.

33 Unionin yleinen tuomioistuin määräsi 16.3.2011 työjärjestyksen 65 artiklan b alakohdan ja 66 artiklan 1 kohdan mukaisena asian selvittämistoimena ja kyseisen työjärjestyksen 67 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa soveltaen komission esittämään ne asiakirjat, joita se ei ollut 32 kohdassa mainitun prosessinjohtotoimen yhteydessä vielä esittänyt. Komissio noudatti kyseistä selvittämistoimea asetetussa määräajassa.

34 Unionin yleinen tuomioistuin kehotti 28.6.2011 prosessinjohtotoimena komissiota antamaan lisäselvitystä 33 kohdassa mainituista asiakirjoista ja antoi komissiolle mahdollisuuden kuulla kyseessä olevia yrityksiä niitä koskevien mainittuihin asiakirjoihin sisältyvien tietojen mahdollisesta luottamuksellisuudesta.

35 Tämän jälkeen tietyt asiakirjat annettiin tiedoksi kantajille täsmennyksellä, että niitä ei voida käyttää muihin tarkoituksiin kuin siihen, jota varten ne oli annettu, ja että tästä syystä mainittuja asiakirjoja ja niihin sisältyviä tietoja ei ollut lupaa julkistaa. Osa komission toimittamista asiakirjoista poistettiin asiakirja-aineistosta ja palautettiin sille.

36 Kantajien vastaus saapui unionin yleiseen tuomioistuimeen 22.3.2012. Vastaajan vastaus saapui sinne 21.6.2012.

37 Unionin yleinen tuomioistuin (laajennettu kahdeksas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja pyysi työjärjestyksen 64 artiklan mukaisina prosessinjohtotoimenpiteinä komissiota esittämään tiettyjä asiakirjoja ja vastaamaan tiettyihin kirjallisiin kysymyksiin. Komissio noudatti tätä pyyntöä asetetussa määräajassa.

38 Kantajien edustajilla oli sen jälkeen, kun he olivat allekirjoittaneet salassapitosopimuksen, mahdollisuus ennen istuntoa tutustua unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamossa yhteen erillisen päätöksen luottamuksellisen version, joka oli yksi asian selvittämistoimen yhteydessä pyydetyistä asiakirjoista, osaan.

39 Osapuolten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin istunnossa, joka pidettiin 11.7.2014 osittain suljetuin osin.

40 Kantajat ilmoittivat istunnossa luopuvansa niistä kanneperusteistaan, jotka koskivat vuoden 2006 suuntaviivojen taannehtivan soveltamisen kieltoa koskevan periaatteen loukkaamista, hallinnollisen menettelyn kohtuuttoman keston huomioon ottamista lieventävänä seikkana sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista ja yhteistyötä koskevan tiedonannon virheellistä soveltamista siltä osin kuin kyse oli niiden yhteistyöstä verrattuna Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Químican tekemään yhteistyöhön, sekä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkomista koskevan kanneperusteen osalta kantajan vastauksessaan esittämistään väitteistä, jotka liittyivät sovintoon pyrkimisen perusteella tehtävän 10 prosentin alennuksen ja mainitun asetuksen 23 artiklan mukaisen 10 prosentin enimmäismäärän väliseen suhteeseen, mikä kirjattiin istunnon pöytäkirjaan.

41 Kantajat vaativat, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan siltä osin kuin komissio väitti, että kantajat olivat osallistuneet myyntiehtoja ja hyvitysjärjestelmää koskeviin kilpailunvastaisiin menettelyihin

— myös toissijaisesti ja joka tapauksessa muuttaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklaa ja alentaa huomattavasti kantajille yhteisvastuullisesti määrätyn sakon määrää

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

42 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

43 Kantajat esittävät kanteensa tueksi tietyn määrän kanneperusteita, jotka voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen kanneperusteryhmä koskee sovintomenettelyä ja erityisesti sitä, että kantajat vetäytyivät kyseisestä menettelystä, toinen kanneperusteryhmä osia kyseisestä kartellista muodostavia tiettyjä menettelytapoja eli hyvitysjärjestelmää ja myyntiehtoja ja kolmas kanneperusteryhmä useita sakon määrän laskentaan liittyviä seikkoja.

Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset

Sovintomenettely

44 Kantajat esittävät kyseisen kanneperusteiden ryhmän yhteydessä joukon väitteitä, jotka koskevat puolustautumisoikeuksien loukkaamista, sovintomenettelystä annettujen säädösten ja ohjeiden virheellistä soveltamista, luottamuksensuojan periaatteen ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista sekä harkintavallan väärinkäyttöä.

45 Kantajat moittivat komissiota olennaisilta osin sovintoon pyrkimiseksi käydyissä keskusteluissa kaavaillun sakkojen määrän vaihteluvälin mukaista enimmäismäärää suuremman sakon määräämisestä sovintomenettelystä vetäytyneelle yritykselle.

46 Kantajat vetoavat useisiin puolustautumisoikeuksiensa loukkaamisiin, joista ensimmäinen johtui komission väitetysti tekemistä oikeudellisista virheistä ja tosiseikkojen arviointia koskevista virheistä, toinen itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden loukkaamisesta ja kolmas menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteen loukkaamisesta.

47 Ensimmäiseksi kantajat katsovat, että komissio tulkitsi niiden yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevaa hakemusta ja vastausta tietopyyntöön virheellisesti.

48 Ne kiistävät vaihtaneensa jyrkästi strategiaa sakkojen määrän vaihteluvälistä tiedon saatuaan. Ne väittävät näet pelkästään soveltaneensa sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 11 (suostuminen osallistumaan keskusteluihin sovintoon pääsemiseksi) ja 16 (sovinnon tekemisestä tai tekemättä jättämisestä päättäminen asian tilanteesta tietoisena) kohtaa, sillä ne eivät voineet tunnustaa kilpailusääntöjen rikkomista sellaisena kuin komissio oli sen arvioinut. Lisäksi niiden hakemus yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta oli tosiseikaston osalta pelkästään kuvaileva eikä siinä otettu kantaa siihen, muodostiko rikkominen yhden kokonaisuuden. Kantajien mukaan komission virhe tosiseikkojen luokittelussa – jota ei voida missään tapauksessa lukea niiden syyksi – johtui asiakirja-aineiston riittämättömästä arvioinnista, kun otetaan huomioon komission velvollisuus tutkia huolellisesti ja puolueettomasti sen käsiteltäväksi saatetut asiat. Kaikkien niiden harvojen asiakirjojen, joissa mainitaan Timabin nimi 16.9.1993 edeltäneiden tapahtumien yhteydessä, perusteella voidaan todeta, ettei Timab ollut osallistunut CEPA-kokouksiin.

49 Kantajat muistuttavat toiseksi itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden loukkaamisen osalta sovintoa koskevan tiedonannon 16 kohdan mukaan yrityksille kuuluvasta ”oikeudesta” päättää asiaa koskevien tietojen perusteella, ”haluavatko ne saavuttaa sovinnon”. Tällainen yrityksille annettu oikeus perustuu kantajien mukaan puolustautumisoikeuksien ja itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden käyttämiseen. Seuraamus sovintomenettelystä vetäytymisestä on näin ollen kantajien mielestä puolustautumisoikeuksista johdettavan itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden vastainen.

50 Kolmanneksi kantajat esittävät menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteesta, etteivät ne voineet ennakoida sitä, että komissio lyhensi huomattavasti rikkomisen kestoa ja samalla määräsi niille selvästi suuremman sakon. Menettelyä leimannut tiedollinen epäsymmetria haittasi kantajia, mikä on niiden mielestä selvästi menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteen ja niiden puolustautumisoikeuksien vastaista.

51 Tämän jälkeen kantajat vetoavat luottamuksensuojan ja hyvän hallinnon periaatteiden loukkaamiseen ja harkintavallan väärinkäyttöön.

52 Kantajat katsovat luottamuksensuojan periaatteesta, ettei komissio olisi voinut tehdä päätöstä, jossa tehdään tyhjäksi niiden komissiolta saamiin täsmällisiin vakuutteluihin perustuvat odotukset sen myöhemmän päätöksen sisällöstä.

53 Kantajat huomauttavat hyvän hallinnon periaatteesta, etteivät ne voineet varautua komission riidanalaisessa päätöksessä omaksumaan arviointiin, varsinkin kun otetaan huomioon väitetiedoksiantoa seurannut 24.2.2010 pidetty kuuleminen ja 7.6.2010 pidetty kokous. Viimeksi mainitun yhteydessä mainittiin yhteystyöhön perustuvan alennuksen mahdollinen pienentäminen mutta ei lieventäviin seikkoihin perustuvan alennuksen poistamista eikä näin ollen myöskään tällaisen poistamisen syitä.

54 Kantajien mukaan komissio käytti myös väärin harkintavaltaansa, kun se päätti määrätä ankaramman seuraamuksen sen vuoksi, että kantajat kieltäytyivät myönnytyksistä.

55 Komissio kiistää kantajien väitteet.

56 On muistutettava, että kantajat katsovat nyt käsiteltävän kanteen yhteydessä, että niitä on ”rangaistu” sovintomenettelystä vetäytymisestä suuremmalla sakolla kuin niillä oli lupa odottaa. Puolustautumalla komission tavanomaisessa hallinnollisessa menettelyssä esittämiä väitteitä vastaan ne pyrkivät siihen, että todetaan, että kyse oli erillisistä kilpailusääntöjen rikkomisista, ja siihen, että sen seurauksena sakon määrää alennetaan. Lisäksi sakon määrän ei kantajien mukaan pitäisi missään tapauksessa olla suurempi kuin niille sovintomenettelyssä ilmoitetun sakon vaihteluvälin mukainen enimmäismäärä (lisättynä 10 prosentilla).

57 Niinpä niiden väitteet koskevat olennaisilta osin sitä, että niille määrättiin määrältään paljon alun perin ilmoitettua suurempi sakko. Huolimatta niiden sovintomenettelyä koskevista kriittisistä väitteistä niiden esittämät puolustautumisoikeuksien, menettelyllisen yhdenvertaisuuden periaatteen, luottamuksensuojan ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista sekä väitettyä harkintavallan väärinkäyttöä koskevat väitteet liittyvät olennaisilta osin riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtaneeseen tavanomaiseen hallinnolliseen menettelyyn.

– Alustavia toteamuksia

58 Unionin yleinen tuomioistuin pitää aluksi tarpeellisena muistuttaa lyhyesti siitä, mistä sovintomenettelyssä on kysymys, ennen kyseisen ensimmäisen kanneperusteryhmän yhteydessä esitettyjen väitteiden tutkimista.

59 Sovintomenettelystä on säädetty asetuksen (EY) N:o 773/2004 muuttamisesta kartelliasioissa toteutettavien sovintomenettelyjen osalta 30.6.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 622/2008 (EUVL L 171, s. 3). Menettelyn yksityiskohtia on täsmennetty sovintoa koskevassa tiedonannossa.

60 Uudella menettelyllä on tarkoitus yksinkertaistaa ja nopeuttaa hallinnollisia menettelyjä sekä vähentää unionin tuomioistuimissa nostettavien kanteiden määrää, jolloin komissio voisi käsitellä enemmän asioita samoilla voimavaroilla.

61 Sovintomenettelyssä on olennaisilta osin kyse siitä, että tutkinnan kohteena olevat yritykset, joita vastaan esitetään näyttöä ja jotka ovat päättäneet tehdä myönnytyksiä, tunnustavat osallistuneensa kilpailusääntöjen rikkomiseen ja luopuvat tietyin edellytyksin oikeudestaan tutustua hallinnollisen menettelyn asiakirja-aineistoon ja oikeudestaan tulla kuulluksi ja suostuvat vastaanottamaan väitetiedoksiannon ja lopullisen päätöksen sovitulla unionin virallisella kielellä (sovintoa koskevan tiedonannon 20 kohta). Jos väitetiedoksiannossa otetaan huomioon mainittujen yritysten

sovintoehdotukset, niiden on määräajassa vastattava siihen vahvistaen, että mainittu väitetiedoksianto vastaa niiden sovintoehdotusten sisältöä ja että sen johdosta ne sitoutuvat edelleen noudattamaan sovintomenettelyä (sovintoa koskevan tiedonannon 26 kohta).

62 Vastineeksi komissio antaa niille 10 prosentin alennuksen sen sakon määrästä, joka niille olisi määrätty tavanomaisen menettelyn päätteeksi sakkojen laskentaa koskevan tiedonannon ja yhteistyötä koskevan tiedonannon mukaisesti (sovintoa koskevan tiedonannon 30–33 kohta).

63 Vaikka yhteistyö yhtäältä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan toiminnan yhteydessä ja toisaalta sovintomenettelyn yhteydessä voivat olla toisiaan täydentäviä, päätös sovintomenettelyn aloittamisesta tehdään ensin mainitusta yhteistyöstä, jota koskevan aloitteen tekee pyynnön esittävä yhtiö, poiketen täysin komission aloitteesta.

64 Asetuksen N:o 622/2008 johdanto-osan neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, että komission on otettava huomioon todennäköisyys päästä kohtuullisessa ajassa osapuolten kanssa yhteisymmärrykseen mahdollisten väitteiden laajuudesta kiinnittäen huomiota esimerkiksi osapuolten lukumäärään ja siihen, onko vastuunjaosta ennakoitavissa eriäviä näkemyksiä, sekä siihen, missä määrin tosiseikat ovat kiistanalaisia. Kyseisestä perustelukappaleesta ilmenee myös, että komissio voi ottaa huomioon muita kuin mahdollisiin tehokkuusetuihin liittyviä seikkoja, esimerkiksi mahdollisen ennakkotapauksen muodostamisen. Tästä seuraa, että komissiolla on laaja harkintavalta valikoida asiat, joissa sovintomenettelyä voitaisiin soveltaa.

65 Lisäksi on niin, että vaikka sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan toiminnan tavoitteena on kartellien julkituominen ja komission niitä koskevien tehtävien helpottaminen, sovintomenettely palvelee pikemminkin kartelliasioiden menettelyjen tehokkuutta. Niinpä sovintomenettely voisi mahdollistaa komissiolle kartelliasioiden nopeamman ja tehokkaamman käsittelyn yksinkertaistetun menettelyn avulla.

66 Sovintomenettelyn kulku on olennaisilta osin seuraavanlainen. Komissio aloittaa menettelyn kyseessä olevien yritysten suostumuksella (sovintoa koskevan tiedonannon 5, 6 ja 11 kohta). Kirjallinen ilmoitus, jolla yritys ilmoittaa olevansa valmis osallistuakseen sovintoon tähtääviin keskusteluihin tehdäkseen mahdollisesti sovintoehdotuksia myöhemmässä vaiheessa, ei merkitse sitä, että se myöntäisi osallistuneensa rikkomiseen tai olevansa siitä vastuussa (sovintoa koskevan tiedonannon 11 kohta).

67 Kun menettely on aloitettu, komissio ilmoittaa tutkinnan kohteena oleville ja sovintomenettelyyn osallistuville yrityksille kahdenvälisissä keskusteluissa olennaiset seikat, joita ovat esimerkiksi ”väitetyt tosiseikat, tosiseikkojen luokittelu, väitetyn kartellin vakavuus ja kesto, vastuunjako, todennäköisten sakkojen määrän arvioitu vaihteluväli sekä mahdollisten väitteiden perusteena käytetyt todisteet” (sovintoa koskevan tiedonannon 16 kohta). Näin osapuolet voivat esittää näkemyksensä komission niitä vastaan mahdollisesti esittämistä väitteistä ja päättää näiden tietojen perusteella, haluavatko ne saavuttaa sovinnon (sovintoa koskevan tiedonannon 16 kohta).

68 Kyseessä olevilla yrityksillä on näiden tietojen ilmoittamisen jälkeen mahdollisuus valita sovintomenettely ja esittää sovintoehdotus, jossa ne olennaisilta osin myöntävät nimenomaisesti olevansa vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, hyväksyvät sakkojen määrän vaihteluvälin ja vahvistavat, etteivät ne harkitse pyytävänsä lupaa tutustua asiakirja-aineistoon tai pyytävänsä tulla uudelleen kuulluiksi suullisessa kuulemisessa, ellei komissio jätä ottamatta huomioon niiden sovintoehdotusta väitetiedoksiannossa ja päätöksessä (sovintoa koskevan tiedonannon 20 kohta).

69 Jos kyseessä oleva yritys myöntää vastuunsa ja antaa kyseiset vahvistukset, komissio toimittaa sille väitetiedoksiannon ja tekee tämän jälkeen lopullisen päätöksen. Päätös perustuu olennaisilta osin siihen, että osapuolet ovat yksiselitteisesti myöntäneet vastuunsa sekä sitoutuneet olemaan riitauttamatta väitetiedoksiantoa ja pyrkimään edelleen sovintoon (sovintoa koskevan tiedonannon 23–28 kohta).

70 Jos kyseessä oleva yritys päättää olla tekemättä myönnytyksiä, lopullista päätöstä edeltävään menettelyyn sovelletaan sovintomenettelyä koskevien säännösten sijasta asetuksen N:o 773/2004 yleisiä säännöksiä. Samoin toimitaan myös silloin, jos sovintomenettely päätetään komission aloitteesta (sovintoa koskevan tiedonannon 19, 27 ja 29 kohta).

71 Jos kaikki kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneet yritykset eivät ole mukana sovinnossa esimerkiksi yhden yrityksen vetäydyttyä sovintomenettelystä, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, komissio tekee yhtäältä myönnytyksiä tehneille yrityksille osoitetun päätöksen, joka vastaa kunkin niistä antamia sitoumuksia, yksinkertaistetun menettelyn (sovintomenettely) päätteeksi ja toisaalta niille kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneille yrityksille, jotka eivät ole tehneet myönnytyksiä, osoitetun päätöksen tavanomaisen menettelyn päätteeksi.

72 Tällaisessa kaksijakoisessa tilanteessa, jossa on annettava kaksi päätöstä, joilla on eri adressaatit ja jotka tehdään kahden eri menettelyn päätteeksi, on kuitenkin kyse yhden ja saman kartellin jäsenistä, jolloin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on noudatettava. Tässä yhteydessä on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseinen periaate edellyttää, ettei toisiinsa rinnastettavia tilanteita kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. tuomio 14.9.2010, Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals v. komissio ym., C-550/07 P, Kok., EU:C:2010:512, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Kuten edellä esitetystä ilmenee, sovintomenettely on tavanomaiseen – kontradiktoriseen – hallintomenettelyyn nähden vaihtoehtoinen ja erillinen hallinnollinen menettely, jolla on tiettyjä erityispiirteitä, kuten aikaistettu väitetiedoksianto ja todennäköisen sakkojen määrän vaihteluvälin ilmoittaminen.

74 Sakkojen määrän laskennasta annettuja suuntaviivoja sovelletaan kuitenkin täysimääräisesti myös sovintomenettelyn yhteydessä. Tämä tarkoittaa, että sakon suuruutta määritettäessä yrityksiä, jotka ovat olleet osallisina samassa kartellissa, ei saada kohdella syrjivästi ottamalla sakkojen laskennassa huomioon eri tekijöitä ja soveltamalla eri laskentatapoja, elleivät ne aiheudu sovintomenettelyyn kiinteästi kuuluvista erityispiirteistä, kuten sovinnon perusteella myönnettävästä 10 prosentin alennuksesta (ks. vastaavasti tuomio 19.7.2012, Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., C-628/10 P ja C-14/11 P, Kok., EU:C:2012:479, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– Sakon määrä ylittää ilmoitetun vaihteluvälin mukaisen enimmäismäärän

75 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat päättivät keskeyttää neuvottelut sovintoon pääsemiseksi.

76 Kuten ne korostavat aivan oikein, niillä oli ilman muuta oikeus siihen. Tässä yhteydessä on mainittava, että sovintomenettely on vapaaehtoinen (ks. jäljempänä 120 kohta) ja lisäksi tavanomaisesta menettelystä erillinen menettely. Sovintoa koskevan tiedonannon 19 kohdassa mainitaan, että jos yritys vetäytyy sovintomenettelystä eli jos se ei tee sovintoehdotusta, lopulliseen päätökseen johtavassa menettelyssä noudatetaan yleisiä säännöksiä, erityisesti asetuksen N:o 773/2004 10 artiklan 2 kohtaa (vastaus väitetiedoksiantoon), 12 artiklan 1 kohtaa (kuuleminen) ja 15 artiklan 1 kohtaa (asiakirjoihin tutustuminen) sovintomenettelyä koskevien säännösten sijaan.

77 Nyt käsiteltävässä asiassa komissio lähetti kantajille tavanomaisen hallinnollisen menettelyn yhteydessä väitetiedoksiannon, jossa mainittiin – kuten sovintomenettelyssä aikaistetusti annetussa väitetiedoksiannossa –, että kantajat olivat osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1978–2004.

78 Komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 318 perustelukappaleessa kantajien väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämien väitteiden tutkimisen ja niiden lausunnoista esitetyn uuden tulkinnan saamisen jälkeen, ettei se kyennyt oikeudellisesti riittävällä varmuudella osoittamaan, että kantajat olisivat tienneet vuodesta 1978 lähtien toteutetusta kartellista tai osallistuneet siihen. Se täsmensi erityisesti, ettei se voinut tukeutua kantajien yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevassa hakemuksessa esittämiin seikkoihin, jotka olisivat olleet keskeinen näyttö niiden osallistumisesta ennen vuotta 1993.

79 Komissio ilmoitti sovintomenettelyn yhteydessä kantajille, että ne määrättäisiin maksamaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisesta ajanjaksolla 31.12.1978–10.2.2004 yhteisvastuullisesti enimmäismäärältään 41–44 miljoonan euron sakko, jossa oli mukana sovinnon perusteella myönnettävän 10 prosentin alennuksen lisäksi vuoden 2006 suuntaviivoissa tarkoitettujen lieventävien seikkojen perusteella myönnetty 35 prosentin alennus sen vuoksi, että kantajat olivat mahdollistaneet sen, että komissio saattoi pidentää niiden oman kartelliin osallistumisen kestoa, sekä yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella myönnetty 17 prosentin alennus.

80 Tavanomaisen menettelyn päätteeksi tehdyssä riidanalaisessa päätöksessä komissio päätyi 59 850 000 euron sakkoon sen jälkeen, kun se oli alentanut perusmäärää 5 prosentilla yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella.

81 On totta, että ensi näkemältä sakon määrän tällainen korottaminen siitä huolimatta, että rikkomisen kestoa lyhennettiin lähes 15 vuodella, voi vaikuttaa ristiriitaiselta.

82 Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että komissio sovelsi samaa, vuoden 2006 suuntaviivojen mukaista sakkojen määrän laskentatapaa laskeakseen sekä sovintomenettelyssä sovellettavan sakkojen määrän vaihteluvälin että riidanalaisessa päätöksessä ja erillisessä päätöksessä lopulta määrättyjen sakkojen määrät. Sovintomenettelyssä laskentaa koskevat yksityiskohtaiset tiedot ilmoitettiin ja selitettiin kullekin kyseisen menettelyn osapuolelle sovintomenettelyä koskevien sääntöjen mukaisesti. Komissio käytti edellä 18 kohdassa mainituista syistä sakon perusmäärän laskemisessa yritysten kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen vuosina saavuttamia todellisia myyntejä ja määritti rikkomisen vakavuuden perusteella huomioon otettavan myynnin arvon määräksi 16 (vaihteluvälin alempi määrä) tai 17 prosenttia (vaihteluvälin ylempi määrä) ja lisäsi rikkomisen aikaisten myyntien vuosikeskiarvon perusteella lasketun lisämäärän soveltamalla vaihteluvälin alempaan määrään 16 prosentin ja ylempään määrään 17 prosentin prosenttimäärää varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi.

83 Vaikka kantajien myynnin arvo oli sovintomenettelyssä huomioon otetulla ajanjaksolla (1978–2004) (pyöristettynä) 529 miljoonaa euroa, jonka perusteella alustavaksi perusmääräksi saatiin 90 miljoonaa euroa, riidanalaisessa päätöksessä huomioon otetulla ajanjaksolla (1993–2004) myyntien arvo oli (pyöristettynä) 341 miljoonaa euroa, minkä perusteella alustavaksi perusmääräksi saatiin 58 miljoonaa euroa, kun molemmissa tapauksissa sovellettiin 17 prosentin korotusta rikkomisen vakavuuden perusteella.

84 Vaikka myynnin keskimääräinen arvo sovintomenettelyssä huomioon otetulla ajanjaksolla oli 21 miljoonaa euroa, jonka perusteella lisämääräksi saatiin yli 3 miljoonaa euroa, se oli tavanomaisessa menettelyssä huomioon otetulla ajanjaksolla 32,8 miljoonaa euroa, jonka perusteella lisämääräksi saatiin yli 5 miljoonaa euroa, kun sovellettiin 17 prosentin korotusta varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi.

85 Kun alustavaan perusmäärään lisättiin lisämäärä, lopulliseksi perusmääräksi tuli tämän seurauksena sovintomenettelyssä 93 miljoonaa euroa ja tavanomaisessa menettelyssä 63 miljoonaa euroa.

86 Siitä, ettei ajanjakson 1978–1993 (ensimmäinen ajanjakso) liikevaihtoa – yli 180 miljoonaa euroa – otettu enää huomioon, oli välittömänä seurauksena myynnin keskimääräisen arvon kasvu ja näin ollen edellä 84 kohdassa mainittu lisämäärä. Riidanalaisessa päätöksessä huomioon otetun ajanjakson (1993–2004) (toinen ajanjakso) liikevaihto kasvoi huomattavasti – 341 miljoonaan euroon –, koska kantajien toiminta kehittyi ja laajentui maantieteellisesti kyseisenä aikana.

87 Kun lopullinen perusmäärä oli määritetty, komissio saattoi mukauttaa kyseistä määrää korottamalla tai alentamalla sitä ottaen huomioon kunkin yrityksen osallistumiselle ominaiset raskauttavat tai lieventävät seikat. Yhteistyötä tai sovintomenettelyä koskevien tiedonantojen soveltamisen tapauksessa kyseistä määrää voidaan vielä alentaa. Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka sovintomenettelyn aikana ehdotettu sakon perusmäärä oli tavanomaisessa menettelyssä määritettyä suurempi (ks. edellä 85 kohta), sovintomenettelyssä ehdotetut huomattavat alennukset johtivat pienempään sakon määrään. Niinpä keskimääräisen vuosittaisen myynnin kasvusta johtuvasta suuremmasta lisämäärästä sekä lieventäviin seikkoihin perustuvan 35 prosentin alennuksen soveltamatta jättämisestä, yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella myönnettävän alennuksen pienentämisestä (5 prosenttia 17 prosentin sijasta) ja sovintomenettelyä koskevan tiedonannon mukaisen 10 prosentin alennuksen soveltamatta jättämisestä seurasi, että riidanalaisessa päätöksessä määrättiin kantajille sovintomenettelyssä ehdotettua sakkoa suurempi sakko.

88 Niinpä nousee esiin kysymys siitä, ”rankaisiko” komissio kantajia niiden väittämällä tavalla sovintomenettelystä vetäytymisestä ja oliko komissio velvollinen noudattamaan sovintomenettelyssä ilmoittamaansa sakkojen määrän vaihteluväliä.

89 Näihin kysymyksiin on vastattava kieltävästi.

90 Tässä yhteydessä on mainittava, että lopullisessa päätöksessä on otettava huomioon kaikki päätöksentekohetkellä merkitykselliset seikat, mukaan lukien kaikki tiedot ja väitteet, jotka yritys on esittänyt, kun se on saanut tilaisuuden käyttää oikeuttaan tulla kuulluksi. Toisin kuin kantajat väittävät, kun otetaan huomioon niiden väitteet, joilla saatetaan kyseenalaiseksi niiden osallistuminen väitetiedoksiannossa kuvatun kaltaiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993, komissio sai tutkittavakseen joukon uusia seikkoja eikä voinut enää tukeutua kantajien sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevassa hakemuksessa esittämiin lausuntoihin, sillä uusi seikka oli sovintomenettelyssä huomioon otetusta ensimmäisestä ajanjaksosta (1978–1993) luopuminen. Tämän seurauksena komissio joutui tutkimaan asiakirja-aineiston uudelleen, määrittämään huomioon otettavan keston uudelleen ja mukauttamaan sakon laskutapaa.

91 Sakon laskutavan mukauttamisesta on todettava olevan riidatonta, että sovintomenettelyssä arvioitu vaihteluväli koski kahta (vuosien 1978 ja 2004 välille ajoittunutta) ajanjaksoa kokonaisuudessaan. Ensimmäisestä ajanjaksosta (1978–1993) luopumisesta seurasi kilpailusääntöjen rikkomisen keston lyheneminen sekä yhteistyötä koskevan tiedonannon ja vuoden 2006 suuntaviivojen soveltamisen uudelleen tutkiminen. Komissio katsoi, ettei yrityksen itselleen epäedullisia lausuntoja ajanjakson 1978–1993 osalta ollut enää mahdollista hyvittää, koska kyseisestä ajanjaksosta oli luovuttu.

92 Tässä yhteydessä on muistutettava oikeuskäytännöstä ilmenevän, että sakon määrän alentaminen hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi on perusteltua vain, jos komissio on yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin ja tarpeen vaatiessa saada sen loppumaan (tuomio 16.11.2000, SCA Holding v. komissio, C–297/98 P, Kok., EU:C:200:633, 36 kohta; tuomio 10.5.2007, SGL Carbon v. komissio, C-328/05 P, Kok., EU:C:2007:277, 83 kohta ja tuomio 14.5.1998, BPB de Eendracht v. komissio, T-311/94, Kok., EU:T:1998:93, 325 kohta).

93 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että jos hakemus yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta koskee eri kartellia kuin se, jota komissio käsittelee, ja on lisäksi vanhentunut, lisäarvoa ei synny eikä komissiolla ole velvollisuutta hyvittää tällaista yhteistyötä, koska se ei edesauta tutkintaa. Tätä arviointia voidaan soveltaa myös muuhun kuin sakoista vapauttamiseksi ja sakkojen lieventämiseksi tehtävään yhteistyöhön (ks. vastaavasti tuomio 12.12.2007, BASF ja UCB v. komissio, T–101/05 ja T–111/05, Kok., EU:T:2007:380, 222 kohta ja tuomio 28.4.2010, Oxley Threads v. komissio, T-448/05, EU:T:2010:166, 129 ja 130 kohta).

94 Nyt käsiteltävässä asiassa sovintomenettelyn yhteydessä pidettyjen kolmen kahdenvälisen kokouksen pöytäkirjoista ilmenee, että kantajat väittivät toisessa kokouksessa, että niille olisi myönnettävä osittainen sakkoimmuniteetti ajanjakson 1978–1992 osalta yhteistyötä koskevan tiedoksiannon 23 kohdan perusteella. Ne esittivät vaatimuksensa tueksi, että komissio olisi ilman niiden todistuksia voinut tukeutua ainoastaan neljää vuonna 1983 pidettyä kokousta koskeviin yksittäisiin muistiinpanoihin sekä Kemiran ja Tessenderlo Chemien riittämättömiin lausuntoihin. Komissio tunnusti samassa kokouksessa, että niiden todistuksilla oli ratkaiseva merkitys sen osoittamisen kannalta, että ne olivat osallistuneet kartelliin kyseisellä ajanjaksolla. Komissio ilmoitti kolmannessa sovintomenettelyn yhteydessä pidetyssä kokouksessa, ettei se voinut myöntää kantajien pyytämää osittaista sakkoimmuniteettia, koska niiden yhteistyön perusteella oli ollut mahdollista osoittaa ainoastaan niiden oma osallistuminen eikä laajentaa kartellin kestoa tai soveltamisalaa sinällään. Sen sijaan se oli valmis myöntämään lieventäviin seikkoihin perustuvan alennuksen, jolla hyvitettäisiin kantajien harjoittama muu kuin yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamiseen liittyvä yhteistyö. Koska kantajat eivät esittäneet sovintoehdotusta ja kiistivät tämän jälkeen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa osallistumisensa yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993, komissio ei lopulta ottanut edellä 78 kohdassa mainituista syistä ensimmäistä ajanjaksoa huomioon sellaisena ajanjaksona, jolloin kantajat olisivat osallistuneet rikkomiseen.

95 Niinpä komissio päätti perustellusti olla soveltamatta alun perin lieventävien seikkojen perusteella myönnettäväksi suunniteltua alennusta eli 35 prosentin alennusta muun kuin sakoista vapauttamiseksi ja sakkojen lieventämiseksi tehtävän yhteistyön perusteella vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdan mukaisesti. Ensimmäisestä ajanjaksosta luopumisella oli vaikutusta myös yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella tehtävään 17 prosentin alennukseen. Sitä, tekikö komissio virheen kantajien mainitussa tiedonannossa tarkoitetun yhteistyön tuottaman lisäarvon arvioimisessa, käsitellään jäljempänä 170 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa. Tästä seuraa, että kantajien väite, jonka mukaan komissio rankaisi niitä sovintomenettelystä vetäytymisen vuoksi, on hylättävä, tämän kuitenkaan vaikuttamatta kysymykseen niiden yhteistyötä koskevassa tiedonannossa tarkoitetun yhteistyön hyvittämisestä.

96 Lisäksi on mainittava, ettei sovintomenettelyssä käytyjen keskustelujen yhteydessä ilmoitettu sakkojen määrän vaihteluväli sido komissiota. Sovintomenettely on näet sitä lopulta seuranneesta ja riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtaneesta menettelystä erillinen menettely. Tavanomaisesta hallinnollisesta menettelystä on todettava, että komissio on kyseisessä menettelyssä, jossa vastuukysymykset on vielä näytettävä toteen, sidottu ainoastaan väitetiedoksiantoon, jossa ei vahvisteta sakkojen määrän vaihteluväliä, ja sen on otettava huomioon sen tietoon tässä samassa menettelyssä saatetut uudet seikat.

97 Siltä osin kuin kantajat moittivat väitteillään komissiota siitä, ettei se perustellut alkuperäisen sakkojen määrän vaihteluvälin ja riidanalaisessa päätöksessä lopulta määrättyjen sakkojen määrän välistä eroa, mainitut väitteet on hylättävä.

98 On nimittäin muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan väitetiedoksiannossa on oltava väitteistä riittävän selvästi muotoiltu – vaikka vain tiivistelmän muodossa esitetty – selvitys, jotta ne, joita asia koskee, voisivat tosiasiallisesti saada tiedon, mihin toimintaan komissio väittää niiden syyllistyneen ja puolustautua tehokkaasti ennen kuin komissio tekee lopullisen päätöksen (tuomio

31.3.1993, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, C–89/85, C–104/85, C–114/85, C–116/85, C–117/85 ja C–125/85–C–129/85, Kok., EU:C:1993:120, 42 kohta; tuomio 19.3.2003, CMA CGM ym. v. komissio, T-213/00, Kok., EU:T:2003:76, 109 kohta ja tuomio 14.4.2011, Visa Europe ja Visa International Service v. komissio, T-461/07, Kok., EU:T:2011:181, 56 kohta). Sakkojen määrästä on todettava, että on riittävää, että komissio ilmoittaa väitetiedoksiannossaan, että se aikoo tutkia, onko kyseessä oleville yrityksille määrättävä sakkoja, ja mainitsee ne tärkeimmät tosiseikat ja oikeudelliset seikat, jotka voivat johtaa sakon määräämiseen, kuten oletetun rikkomisen vakavuuden ja keston sekä sen, että rikkominen on ollut tahallista tai tuottamuksellista (ks. tuomio 17.5.2011, Arkema France v. komissio, T–343/08, Kok., EU:T:2011:218, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

99 Yhtä lailla vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee lopullisesta päätöksestä, että komission on perusteltava se lopullisilla arvioinneillaan, jotka perustuvat koko sen tekemän tutkimuksen tuloksiin, sellaisina kuin ne ilmenevät menettelyn päättämishetkellä, eikä se ole velvollinen selittämään mahdollisia poikkeamia seuraamusten määräämisestä tekemäänsä lopulliseen päätökseen sisältyvien lopullisten arviointiensa ja väitetiedoksiantoon sisältyvien alustavien arviointiensa välillä (tuomio 17.11.1987, BAT ja Reynolds v. komissio, 142/84 ja 156/84, Kok., EU:C:1987:490, 70 kohta ja tuomio 10.7.2008, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Kok., EU:C:2008:392, 64 ja 65 kohta). Myös silloin, kun määritellään kilpailulainsäädännön rikkomisesta määrättävien sakkojen määrää, perusteluvelvollisuus täyttyy, jos komissio ilmoittaa päätöksessään ne arviointiperusteet, joiden avulla se on määrittänyt kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston (tuomio 16.11.2000, Cascades, C–279/98 P, Kok., EU:C:2000:626, 39–47 kohta ja tuomio 16.11.2000, Sarrió v. komissio, C-291/98 P, Kok., EU:C:2000:631, 76–80 kohta).

100 Kuten oikeuskäytännöstä myös ilmenee, sakkojen määrän vaihteluvälin ilmoittaminen jo väitetiedoksiannossa oli tällaisen toimen valmistelevan toimen luonteen vastaista (ks. vastaavasti tuomio 15.6.2005, Tokai Carbon ym. v. komissio, T–71/03, T–74/03, T–87/03 ja T–91/03, EU:T:2005:220, 141 kohta ja tuomio 14.12.2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym., v. komissio, T–259/02–T–264/02 ja T–271/02 , Kok., EU:T:2006:396, 369 kohta).

101 Tämä huomioon ottaen on korostettava, että sakkojen määrän vaihteluväli on yksinomaan ja erityisesti sovintomenettelyyn kuuluva väline. Asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklan 2 kohdassa annetaan komission yksiköille nimenomaisesti mahdollisuus ilmoittaa sovintoon tähtääviin keskusteluihin osallistuville osapuolille arvio niille määrättävän sakon määrästä, kun sakkojen määrän laskentaa koskevissa suuntaviivoissa, sovintoa koskevassa tiedonannossa ja yhteistyötä koskevassa tiedonannossa olevat ohjeet otetaan huomioon tarpeellisin osin.

102 Näiden ohjeiden taustalla olevan logiikan – kuten se ilmenee asetuksen N:o 622/2008 johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta ja sovintoa koskevan tiedonannon 16 kohdasta – mukaan sakkojen määrän vaihteluväli ja muut seikat on annettava tiedoksi kyseessä olevalle yritykselle, jotta tämä voi tehokkaasti ottaa kantaa komission huomioon ottamiin seikkoihin ja päättää asiasta tietoisena, tekeekö se myönnytyksiä vai ei.

103 Jos yritys päättää tehdä myönnytyksiä, sen on esitettävä komission antamassa määräajassa sovintoehdotus, jossa se tunnustaa olevansa vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ja joka ilmentää käytyjen keskustelujen tuloksia, joihin kuuluu maininta sellaisesta sakkojen, jotka se odottaa komission sille määräävän, enimmäismäärästä, jonka se hyväksyisi sovintomenettelyssä. Koska väitetiedoksiannon antaminen kirjallisesti tiedoksi on lopullisen päätöksen tekemistä edeltävä pakollinen vaihe, komissio toimittaa tämän jälkeen sovintoehdotusta ilmentävän väitetiedoksiannon ja kyseessä olevan yrityksen on vastattava kyseiseen tiedoksiantoon vahvistamalla, että väitetiedoksianto vastaa sen tekemää ehdotusta (ks. edellä 69 kohta).

104 Jos yritys ei esitä sovintoehdotusta, lopulliseen päätökseen johtavaan menettelyyn sovelletaan sovintomenettelyä koskevien säännösten sijaan asetuksen N:o 773/2004 yleisiä säännöksiä. Kuten edellä on jo mainittu, tässä on näin ollen kyse ”tabula rasa” -tilanteesta, jossa vastuut on vielä näytettävä toteen.

105 Tästä seuraa myös, ettei sovintomenettelyssä ilmoitetulla sakkojen määrän vaihteluvälillä ole merkitystä, sillä se on sovintomenettelylle ominainen väline. Niinpä olisi epäloogista ja jopa epäasianmukaista (ks. edellä 100 kohta), jos komissiolla olisi velvollisuus soveltaa toiseen, sittemmin lopetettuun, menettelyyn kuuluvaa sakkojen määrän vaihteluväliä tai käyttää sitä viitteenä.

106 Saman logiikan mukaan komission perusteluvelvollisuus ei voi olla raskaampi silloin, kun se soveltaa riita-asioiden ratkaisemisen helpottamiseen tarkoitettua sovintomenettelyä, kuin silloin, kun se tekee päätöksen tavanomaisessa menettelyssä.

107 Niinpä kantajien väite, jonka mukaan niiden sakon määrän ei pitäisi missään tapauksessa olla korkeampi kuin niille sovintotarkoituksessa ilmoitetun sakkojen määrän vaihteluvälin yläraja lisättynä 10 prosentilla sovintoa koskevan tiedonannon soveltamatta jättämisen seurauksena, ei voi menestyä. Tällaisen väitteen hyväksyminen veisi komissiolta mahdollisuuden määrätä uusiin, päätöksentekoajankohtana vallitseviin olosuhteisiin sopeutettu sakko, vaikka sen on otettava huomioon sen tiedoksi tavanomaisen menettelyn aikana esitetyt uudet väitteet ja seikat, joilla voi olla vaikutusta määrättävän sakon määrään.

– Arvioinnin riittämättömyys

108 Koska kantajat moittivat komissiota myös riittämättömästä arvioinnista ja esittävät vetäytyneensä sovintomenettelystä oikaistakseen komission käsityksen niiden väitetystä osallistumisesta yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 lähtien (ks. edellä 48 kohta), on tarkastettava, tutkiko komissio Timabia koskevan asiakirja-aineiston alun perin riittävällä tavalla, kun otetaan huomioon moitittu kilpailusääntöjen rikkominen, ja tulkitsiko se kantajien ilmoittamia tietoja virheellisesti.

109 Kantajien yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevan hakemuksen ja niiden tietopyyntöihin antamien vastausten tulkinnasta on todettava, että kantajat mainitsivat kyseisessä 14.10.2008 päivätyssä hakemuksessa, että Timab oli osallistunut kokouksiin tärkeimpien rehufosfaatintuottajien kanssa Euroopan kemianteollisuuden keskusjärjestön (CEFIC) puitteissa ja niiden ulkopuolella, että Timabin johdon yhteydenpito yhden tai useamman sen kanssa rehufosfaatin tuotannon ja myynnin alalla kilpailevan yrityksen vastuuhenkilöihin oli alkanut vuonna 1978, että kokouksia oli pidetty vuodesta 1979 lähtien kaksi tai kolme kertaa vuodessa ja että vuonna 1983 oli pidetty neljä kokousta, jotka koskivat Timabin tuotantoyksikön käyttöönottoa Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Lisäksi oli pidetty muita, koko Pohjois-Euroopan markkinoita koskevia kokouksia, joihin Timabia ei ollut kutsuttu ja joihin se ei näin ollen ollut osallistunut.

110 Kantajat täydensivät 15.10.2008 yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevaa hakemustaan ja vahvistivat Timabin osallistumisen kokouksiin ja tietovaihtoon muiden rehufosfaattialan toimijoiden kanssa vuodesta 1978 lähtien sekä sen, että Timab oli lopettanut tällaisen menettelyn siihen vuonna 2004 kohdistetun tutkinnan aloittamisen myötä. Kantajat esittivät myös, että ne olivat jo komission esittämiin kysymyksiin antamissaan vastauksissa toimittaneet eri tietoja, joilla saattoi olla lisäarvoa, ja pyytäneet komissiota arvioimaan kyseisten tietojen lisäarvoa niiden vuonna 2007 tapahtuneen ensimmäisen toimittamisen aikaisen tilanteen mukaan ja komission hallussa tuolloin ollut aineisto huomioon ottaen.

111 Kantajat vastasivat ensimmäiseen, ajanjaksoa 1989–2003 koskevaan tietopyyntöön 22.2.2007, ja toiseen, ajanjaksoa 1969–2004 koskevaan tietopyyntöön 6.8.2007. Vastauksissa vahvistettiin, että Timabilla oli ollut kilpailunvastaisia yhteyksiä muihin rehufosfaattimarkkinoiden toimijoihin, ja toisessa vastauksessa tunnustettiin tällaiset yhteydet Ranskan aktiivisiin toimijoihin vuodesta 1978 lähtien.

112 Lisäksi kantajat liittivät sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa yhteydessä lähettämäänsä, 28.10.2008 päivättyyn kirjeeseen myös Timac SA:n toimitusjohtajana ja Timabin, jolle Timacin oikeudet olivat siirtyneet, hallituksen puheenjohtajana tosiseikkojen tapahtumisen aikaan toimineen C:n lausunnon. Kyseisen lausunnon mukaan ensimmäinen kokous, johon Timab oli kutsuttu Euroopan tasolla, järjestettiin Madridissa (Espanja) 80-luvun alussa, ja edustettuina olivat olleet muun muassa Boliden-, Windmill-, Kemira-, Ercros- ja Tessenderlo Chemie -yhtiöt. Lausunnosta ilmenee, että kokouksia oli pidetty yleisesti ottaen samassa rytmissä kuin CEFIC:n kokouksia, joissa puheenjohtajana toimi Tessenderlo Chemie, vähintään kolmesti vuodessa sekä koko markkinoiden että maantieteellisten alueiden osalta. Timab oli osallistunut (kahdesti tai kolmesti vuodessa) vuoteen 2004 saakka kokouksiin, joissa olivat kokoontuneet saman maantieteellisen alueen tuottajat. Kyseisen lausunnon mukaan Timab oli osallistunut Ranskan markkinoita koskevien kokousten lisäksi vientimarkkinoitaan koskeviin kokouksiin. Kyseisissä kokouksissa käsiteltiin CEFIC:lle ilmoitettuja lukuja, jolloin voitiin yksilöidä markkinoiden kokonaisarvo ja sopia eri toimijoiden markkinaosuuksista. Kokouksissa käsiteltiin myös hintatasoa.

113 On riidatonta, että kantajat mainitsivat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa (431–458 kohta), ettei Timab ollut osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1978–1993 vaan kahteen tai kolmeen erilliseen järjestelyyn. Kantajien mukaan Timabin 16.9.1993 tapahtunutta Super CEPA:han liittymistä edeltäneet järjestelyt poikkesivat CEPA:n yhteydessä käyttöön otetuista järjestelyistä ja ovat näin ollen asetuksen N:o 1/2003 25 artiklan mukaan vanhentuneita. Vaikka komissio katsoisi, että kyseessä olevat järjestelyt muodostaisivat todellisuudessa ainoastaan yhden kilpailusääntöjen rikkomisen, ne keskeytyivät kantajien mukaan yhtäjaksoisesti lähes kahdeksi vuodeksi ja ovat näin ollen 16.9.1993 edeltävän ajanjakson osalta vanhentuneita.

114 Kantajien yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevan hakemuksen ja niiden tietopyyntöihin antamien vastausten ja etenkin toiseen tietopyyntöön 6.8.2007 antaman vastauksen lukemisen perusteella on katsottava, että komissio saattoi perustellusti uskoa, että kantajat olivat olleet mukana yhtenä kokonaisuutena pidettävässä ja jatketussa kilpailusääntöjen rikkomisessa vuodesta 1978 lähtien.

115 Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin oikeudessa vallitsee vapaan todistusharkinnan periaate ja että ainoa merkityksellinen arviointiperuste esitettyjen todisteiden harkinnassa on niiden uskottavuus. Mikään unionin oikeuden säännös tai yleinen periaate ei kiellä komissiota hyödyntämästä muiden yritysten ilmoituksia toista yritystä vastaan. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevan hakemuksen yhteydessä esitetyillä lausunnoilla on huomattava todistusarvo (ks. vastaavasti tuomio 8.7.2004, JFE Engineering ym. v. komissio, T–67/00, T–68/00, T–71/00 ja T–78/00, Kok., EU:T:2004:221, 207, 211 ja 212 kohta). Tällainen arviointi voidaan ulottaa koskemaan lausuntoja, joihin voidaan vedota itse hakijayritystä vastaan. Tästä huolimatta on niin, että jos yritys, joka on hakenut yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista, muuttaa lausuntoaan tai antaa siitä myöhemmin toisenlaisen tulkinnan, komission – ja myöhemmin tuomioistuimen – on muun näytön puuttuessa vaikeaa ottaa kyseistä lausuntoa huomioon sen vähentyneen todistusarvon vuoksi. Tällaisessa tilanteessa komission ei välttämättä odoteta käyttävän yritystä vastaan sen ensimmäisiä lausuntoja.

116 Lisäksi on mainittava, että sovintomenettelyn aloittamisen jälkeen pidettiin kolme – edellä 94 kohdassa jo mainittua – kokousta. Komissio ilmoitti kokouksissa käydyissä keskusteluissa asetuksen N:o 773/2004 10 artiklan 2 kohdan ja sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 16 kohdan mukaisesti väitetyt tosiseikat, niistä tehdyn arvioinnin sekä väitetyn kartellin vakavuuden ja keston. Niinpä

kantajille ilmoitettiin, että kilpailusääntöjen rikkominen oli komission mielestä yhtenä kokonaisuutena pidettävä ja jatkettu ja että kantajien oletettiin osallistuneen siihen vuosina 1978–2004, joten niillä oli ollut mahdollisuus keskustella näistä seikoista.

117 Komission tavoin on huomautettava, etteivät kantajat maininneet sovinnon valmisteluvaiheen keskusteluissa näkemyksestään, jonka mukaan kyse oli vähintään kahdesta erillisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta, joista yksi oli vanhentunut. On totta, että sovintoa koskevan tiedonannon 2 kohdassa mainitaan, ettei komissio neuvottele siitä, onko unionin oikeutta rikottu, eikä sen johdosta määrättävästä seuraamuksesta. Tiedonannon ei pitäisi kuitenkaan olla este keskusteluille. Sovintomenettely edellyttää näet luonteensakin vuoksi mielipiteenvaihtoa osapuolten välillä. Niinpä menettelylle on luonteenomaista, että sekä yritykset että komissio pyrkivät pääsemään yhteisymmärrykseen tilanteesta (ks. sovintoa koskevan tiedonannon 17 kohta). Jos kyseessä oleva yritys ja komissio eivät onnistu saavuttamaan yhteisymmärrystä tilanteesta, jäljelle jää – kun otetaan huomioon sovintomenettelyn yksinkertaistettu luonne – ainoastaan tavanomainen menettely.

118 Niinpä on todettava, että kantajien väite, jonka mukaan komissio tutki niitä koskevan asiakirja-aineiston puutteellisesti, on hylättävä.

– Muut väitteet

119 Muista kantajien väitteistä, jotka on esitetty tiivistetysti edellä 49–54 kohdassa ja jotka koskevat itseään vastaan todistamasta pidättäytymistä koskevan oikeuden väitettyä loukkaamista, prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteen loukkaamista, luottamuksensuojan periaatteen väitettyä loukkaamista, hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista ja harkintavallan väärinkäyttöä, on todettava, etteivät ne ole perusteltuja.

120 Ensinnäkin on muistutettava väitteestä, joka koskee oikeutta pidättäytyä todistamasta itseään vastaan, että yhteistyötä koskevassa tiedonannossa tarkoitettu yrityksen yhteistyö on kyseessä olevan yrityksen kannalta täysin vapaaehtoista. Asiassa 374/87, Orkem v. komissio, 18.10.1989 annetun tuomion (Kok., EU:C:1989:387, 34 ja 35 kohta) mukaan komissiolla on oikeus velvoittaa yritys toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot seikoista, joista yritys saattaa olla tietoinen, mutta se ei voi vaatia yritystä antamaan sellaisia vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, josta komission on esitettävä näyttö. Oikeuskäytännössä on myös todettu, että vaikka komissio ei voikaan pakottaa yritystä tunnustamaan osallisuuttaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, sille ei kuitenkaan ole estettä, että se ottaa sakkojen määrästä päättäessään huomioon avun, jonka tämä yritys on oma-aloitteisesti sille antanut kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon toteamista varten (ks. tuomio 14.7.2005, Acerinox v. komissio, C-57/02 P, Kok., EU:C:2005:453, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Yrityksen hallinnollisessa menettelyssä tekemä yhteistyö ja sen aste ovat kyseisen yrityksen vapaasti valittavissa. Sekä yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamista koskevan hakemuksen esittämistä seuraava menettely että sovintoehdotusta koskeva menettely ovat yhteistyön muotoja. Niinpä samaa logiikkaa sovelletaan sovintomenettelyyn. Kyseessä olevan yrityksen sovintomenettelyssä käytyjen valmistelevien keskustelujen jälkeen tekemä sovintoehdotus, jossa tunnustetaan sen vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta, perustuu kyseisen yrityksen vapaaseen tahtoon. Asiakirja-aineistosta ei myöskään ilmene, että komissio olisi pyrkinyt vaikuttamaan kantajien valintoihin.

121 Toiseksi on mainittava prosessuaalisesta yhdenvertaisuudesta, että kantajat väittävät, että mikään ei tehnyt mahdolliseksi ennakoida päätöstä, joka oli yhtä ristiriitainen ja niiden puolustautumista (pyrkiminen erillisten kilpailusääntöjen rikkomisten olemassaolon tunnustamiseen ja tämän seurauksena alennuksen myöntämiseen sakoista) koskevan intressin vastainen.

122 Tästä on mainittava, että komissio ainoastaan sovelsi vuoden 2006 suuntaviivoja ja yhteistyötä koskevaa tiedonantoa. Kuten edellä on mainittu, komissiolla ei ollut velvollisuutta hyvittää 15 vuoden jaksoa, jota ei otettu huomioon, koskevia kantajien omaa syyllisyyttä tukevia lausuntoja. Edellä 93 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että jos hakemus yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta koskee eri kartellia kuin se, jota komissio käsittelee, lisäarvoa ei synny eikä komissiolla ole velvollisuutta hyvittää tällaista yhteistyötä, koska se ei edesauta tutkintaa. Niinpä on todettava olevan ennakoitavissa, että sakoista vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen perustuvaa hyvitystä tarkastellaan uudelleen, jos sitä koskevan hakemuksen yhteydessä annettu lausunto koskee osittain ajanjaksoa, jota ei oteta huomioon. Koska kantajien lausunto oli seikka, jonka perusteella niiden oman osallistumisen kestoa voitiin pidentää, alun perin kaavailtu muuhun sakoista vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen perustuva alennus muuttui myös merkityksettömäksi.

123 Kolmanneksi on muistutettava luottamuksensuojan periaatteesta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kaikilla oikeussubjekteilla, jotka ovat sellaisessa tilanteessa, josta ilmenee, että heille on unionin toimielimen toiminnan vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia, on oikeus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen, mutta on tarkennettava, ettei kyseisen periaatteen loukkaamiseen voida vedota, jos hallintoviranomaiset eivät ole antaneet hyväksytyiltä ja luotettavilta tahoilta tulevia täsmällisiä, ehdottomia ja yhdenmukaisia vakuutteluja (ks. tuomio 8.9.2010, Deltafina v. komissio, T-29/05, Kok., EU:T:2010:355, 427 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

124 Nyt käsiteltävässä asiassa sakkojen määrän vaihteluväli ilmoitettiin kantajille sovintoon pyrkimiseksi käydyissä keskusteluissa. Lisäksi on mainittava, että vaihteluväli koski 31.12.1978–10.2.2004 välistä ajanjaksoa. On totta, että sovintomenettelyn tehokkuus ja luottamuksensuojan periaate edellyttävät, että komissio on kyseisessä menettelyssä velvollinen noudattamaan arviotaan sakon määrästä. Tästä on mainittava, että asianosainen voi kyseisen arvion perusteella päättää tehdä asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklan 2 kohdassa tarkoitetun sovintoehdotuksen. Näin ei kuitenkaan tapahtunut nyt käsiteltävässä asiassa. Kantajat vetäytyivät sovintomenettelystä. Niinpä ne eivät voi vedota perusteltuun odotukseen siitä, että todennäköistä sakkojen määrän vaihteluväliä sovellettaisiin. Komissio lyhensi kantajien kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen kestoa niiden tavanomaisessa menettelyssä väitetiedoksiantoon antaman vastauksen seurauksena. Kuten edellä (91 kohta) on mainittu, tällä rikkomisen keston lyhentämisellä oli vaikutusta paitsi myyntien arvon laskentaan myös arvioon kantajien esittämien tietojen lisäarvosta.

125 Neljänneksi on todettava kantajien väitteestä, jonka mukaan komissio loukkasi hyvän hallinnon periaatetta, ettei sekään voi menestyä. Tässä yhteydessä on muistutettava, että komissio lähetti väitetiedoksiannon, jossa ainoastaan kuvattiin tosiseikat, joilla voi olla vaikutusta sakkojen määrän laskentaan (vakavuus ja kesto), mikä on yleinen toimintatapa tavanomaisessa menettelyssä (ks. edellä 98 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö). Komission ei tarvinnut väitetiedoksiannossa käsitellä sakoista vapauttamiseen tai sakkojen lieventämiseen perustuvaa sakkojen alentamista eikä lieventävien seikkojen perusteella tehdyn alennuksen poistamista, varsinkaan koska kantajat eivät olleet kyseisessä menettelyvaiheessa vielä voineet esittää huomautuksiaan kyseisestä tiedoksiannosta. Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että komissio oli sen jälkeen, kun se oli väitetiedoksiantoon annetun vastauksen seurauksena saanut kantajien väitteet tietoonsa, pyytänyt 24.2.2010 järjestetyssä kuulemisessa kantajia selventämään sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa ja vuotta 1993 edeltäneiden tapahtumien suhdetta ja ilmoittanut, että kilpailusääntöjen rikkomisen uudella luokittelulla voi olla vaikutusta sakkojen laskentaan ja erityisesti Timabin yhteistyön lisäarvoon.

126 Viidenneksi on mainittava väitetystä harkintavallan väärinkäytöstä sen vuoksi, että komissio olisi käyttänyt harkintavaltaansa kantajien sovintomenettelystä vetäytymisen rankaisemiseksi, että tältä osin on riittävää muistuttaa, että vuoden 2006 suuntaviivoja ja yhteistyötä koskevaa tiedonantoa sovellettiin riidanalaisessa päätöksessä samalla tavalla kuin sovintomenettelyyn kuuluneessa sakkojen määrän vaihteluvälin laskennassa ja että erot koskivat sakon perusmäärän laskennan lisäksi sovintoa koskevan

tiedonannon mukaisen 10 prosentin alennuksen soveltamatta jättämisestä, sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen arvioinnin perustana olleita seikkoja ja lieventävien seikkojen soveltamisedellytysten täyttymättä jäämistä.

127 Edellä esitetystä seuraa, että koska mitään puolustautumisoikeuksien loukkaamista, sovintomenettelyä koskevien säännösten rikkomista, luottamuksensuojan ja hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista ja harkintavallan väärinkäyttöä koskevista väitteistä ei voida hyväksyä, ensimmäinen kanneperusteryhmä on hylättävä.

Kyseessä olevat menettelyt

128 Kantajat moittivat kyseisellä kanneperusteella komissiota siitä, että tämä piti kaikkia yrityksiä vastuullisina kaikista menettelyistä tekemättä eroa eri rikkomisjaksojen ja eri toimintatapojen välillä. Niiden mukaan komissio vei näin kantajilta oikeuden esittää tehokkaasti huomautuksensa osallistumista eräisiin näistä menettelyistä eli hyvitysjärjestelmään ja keskitettyyn myyntiehdoista sopimiseen koskevista perusteettomista väitteistä. Kantajien mukaan komissio ei myöskään noudattanut todistelua koskevia vaatimuksia eikä täyttänyt perusteluvelvollisuutta.

129 Kantajat esittävät lähemmin hyvitysjärjestelmästä, että – toisin kuin väitetiedoksiannossa, jossa Timabin ei katsottu osallistuneen lainkaan kyseiseen järjestelyyn – riidanalaisessa päätöksessä todettiin Timabin osallistuneen siihen ja vaatineen sille myönnettyjen kiintiöiden tarkistamista. Lisäksi riidanalaisessa päätöksessä käytettiin niiden mukaan erilaista hyvitysjärjestelmän käsitettä (seuraamusten määrääminen kiintiöiden noudattamatta jättämisen vuoksi) kuin väitetiedoksiannossa (tavoitteiden asettaminen etukäteen).

130 Ne esittävät myös myyntiehdoista, että riidanalaisessa päätöksessä ja väitetiedoksiannossa ei käytetty samaa käsitettä eivätkä väitetiedoksiannossa huomioon otetut menettelyt vastanneet riidanalaisessa päätöksessä huomioon otettua rikkomisajanjaksoa.

131 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

132 Sen väitteen osalta, että komissio ei täyttänyt perusteluvelvollisuutta, on todettava, että perusteluvelvollisuus on olennainen muotomääräys, joka on erotettava perustelujen aineellisesta paikkansapitävyydestä, joka liittyy riidanalaisen päätöksen aineelliseen lainmukaisuuteen. SEUT 296 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia ja niissä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmaistava toimielimen toimenpiteen perustelut siten, että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi valvoa toimenpiteen laillisuutta (tuomio 2.4.1998, komissio v. Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, Kok., EU:C:1998:154, 63 ja 67 kohta).

133 Perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, jota niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, sillä kysymystä siitä, täyttävätkö päätöksen perustelut SEUT 296 artiklan mukaiset edellytykset, arvioidaan paitsi päätöksen sanamuodon myös asiayhteyden ja kaikkien asiaa koskevien oikeussääntöjen kannalta (edellä 132 kohdassa mainittu tuomio komissio v. Sytraval ja Brink's France, EU:C:1998:154, 63 kohta).

134 Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että hyvitysjärjestelmää ja myyntiehtojen koordinointia koskevat menettelyt kuuluivat kartellin tavoitteen saavuttamiskeinoina yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen sen alusta saakka (ks. riidanalaisen päätöksen 4 jakso sekä 239 ja 248 perustelukappale). Lisäksi riidanalaisen päätöksen 219–221 perustelukappaleesta ilmenee myös, että kantajat osallistuivat kyseiseen kilpailusääntöjen

rikkomiseen 16.9.1993 lähtien täysin tietoisina kyseisistä menettelyistä. Riidanalaisen päätöksen 127, 132–135, 156, 159, 227 ja 246 perustelukappaleessa kuvataan nämä menettelyt siltä osin kuin ne koskevat kantajia. Niinpä riidanalainen päätös on tältä osin perusteltu riittävällä tavalla, joten kyseinen väite on hylättävä.

135 Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskeva väite on hylättävä. Ensinnäkin väitetiedoksiannossa mainitaan – vaikkakin toissijaisesti – hyvitysjärjestelmä ja myyntiehtojen koordinointi ja se, että Timab oli osallistujien joukossa, lukuun ottamatta ainoastaan hyvitysjärjestelmän soveltamista vuosina 1994–1996. Näitä seikkoja käsitellään väitetiedoksiantoon annetun vastauksen 459–480 kohdassa. Niinpä kantajilla oli mahdollisuus ottaa kantaa kyseisiin niiden syyksi luettuihin seikkoihin.

136 Toiseksi on todettava, että toisin kuin kantajat väittävät, väitetiedoksiannossa ja riidanalaisessa päätöksessä käytettyjen hyvitysjärjestelmän ja myyntiehtojen koordinoinnin käsitteiden välillä ei ole eroa. Hyvitysjärjestelmän perusperiaatteet on kuvattu identtisesti väitetiedoksiannon 127 kohdassa ja riidanalaisen päätöksen 132 perustelukappaleessa. Sama pätee myyntiehtojen kuvaukseen, kuten esimerkiksi väitetiedoksiannon 83, 100 ja 106 kohdasta ja riidanalaisen päätöksen 86, 107 ja 113 perustelukappaleesta ilmenee. Tätä toteamusta ei muuta se, että hyvitysjärjestelmä ja myyntiehtojen koordinointi voivat saada erilaisia muotoja, kuten peitehintojen käyttö asiakkaiden jakamisen varmistamiseksi (hyvitysjärjestelmä), sopimus asiakassegmenttikohtaisista maksuajoista, sopimusehtojen koordinointi tai jakelukanavien jakaminen taikka sopimusten voimassaoloaika (myyntiehdot).

137 Näytön osalta on todettava olevan totta, että hyvitysjärjestelmää ja myyntiehtojen yhtenäistämistä koskeva näyttö kohdistuu pikemminkin kartellin ensimmäiseen ajanjaksoon (1978–1993), jota ei lopulta otettu huomioon kantajia vastaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että näyttö puuttuisi ja/tai ettei kantajia voitaisi pitää vastuullisina kilpailusääntöjen rikkomisesta.

138 Riidanalaisen päätöksen 134 ja 246 perustelukappaleesta ilmenee, että Timab neuvotteli kiintiöiden kasvattamisesta, kun sillä, erityisesti vuonna 1996, oli tarve kasvattaa tarjontaansa, ja että se sai luvan myydä pyydetty lisämäärä Ranskasta Belgiaan, Saksaan, Itävaltaan, Sveitsiin ja Alankomaihin sillä ehdolla, että lisäys on vaiheittainen ja jakautuu neljälle vuodelle (vuodesta 1997 vuoteen 2000).

139 Lisäksi on riidatonta, että Timab osallistui myyntimäärien ja kiintiöiden koordinointia koskevaan kartelliin ja strategioiden ja hinnoitteluehtojen laatimiseen sekä oli Super CEPA -järjestelyissä mukana olleena tietoinen Super CEPA:ssa toteutetusta myyntiehtojen koordinoinnista – vaikka tätä tehtiinkin ainoastaan tarpeen vaatiessa – tai ainakin sen olisi pitänyt tietää siitä. Kuten riidanalaisen päätöksen 173 perustelukappaleesta ilmenee, vuosia, joiden osalta Timabin osallistumista kartelliin ei ole kiistetty, koskevissa kartellin kokouksissa keskusteltiin tarpeen mukaan muista myyntiehdoista, kuten asiakaskohtaisista toimitusmääristä.

140 Lisäksi on mainittava, ettei kyseisiä seikkoja otettu huomioon kartellin vakavuuden arvioinnissa. Riidanalaisen päätöksen 328 perustelukappaleesta ilmenee näet, että komissio otti kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnissa huomioon ainoastaan kaikille siihen osallistujille yhteiset tekijät eli markkinoiden jakamisen ja hintojen koordinoinnin.

141 Edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä.

Sakon määrä

142 Kolmannella kanneperusteryhmällä kantajat väittävät, että komissio loukkasi eräitä yleisiä oikeusperusteita, kuten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevaa periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta, moittivat useilta osin sakon määrää tai sen laskennassa sovellettuja sääntöjä sekä vetoavat asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkomiseen,

ilmeisiin arviointivirheisiin moitittujen menettelyjen vakavuuden ja lieventävien seikkojen arvioinnissa, sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen perusteella tehdyn alennuksen pienentämisen kohtuuttomuuteen ja ilmeiseen arviointivirheeseen maksukyvyn arvioinnissa.

– Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkominen

143 Kantajat esittävät kyseisellä kanneperusteella, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklaa rikottiin sekä suhteellisuusperiaatetta ja rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevaa periaatetta loukattiin sen seurauksena, että sakot määritettiin yhteistyön asteen eikä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella, kuten mainitun asetuksen 23 artiklassa säädetään.

144 Komissio kiistää kantajien väitteet.

145 Ensimmäiseksi on mainittava, että toisin kuin kantajat väittävät, komissio otti kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston huomioon. Vakavuus täsmennettiin perusmäärän ja varoittavaan vaikutukseen perustuvan lisämäärän määrittämisessä käytettyjen myyntien arvon prosenttiosuuksien määrittämisessä ja kestoa ilmentää joko vuosien määrään perustuva kerroin tai todellisten myyntien arvo rikkomiseen osallistumisen aikana. Tätä toteamusta ei saata kyseenalaiseksi se, että tietyille kyseiseen rikkomiseen osallistuneille myönnettiin alennus yhteistyön ja sovinnon perusteella.

146 Toiseksi on todettava, että kantajat esittivät kirjoituksissaan kaksi taulukkoa. Mainittuja taulukoita on luettava väitettyjen rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamisten valossa. Kantajien kannekirjelmässään esittämästä taulukosta, jossa vertaillaan riidanalaisessa päätöksessä vuoden 2006 suuntaviivojen perusteella määrättyjä sakkoja niihin sakkoihin, jotka olisi voitu määrätä vuoden 1998 suuntaviivojen perusteella (kantajien sakot olisivat niiden itsensä mukaan olleet kaksi kertaa pienemmät), on todettava, että vertailu on merkityksetön, koska viitesäännöstönä ovat ainoastaan vuoden 2006 suuntaviivat.

147 Myös kantajien vastauksessa esitetystä taulukosta, jossa mainitaan sakon prosenttiosuus kunkin kyseessä olevan yrityksen yhteenlasketuista myynneistä ja joka kantajien mukaan ilmentää eriarvoisuutta, on mainittava, ettei tällaisella vertailulla ole merkitystä. On nimittäin väärin olettaa, että myyntien kokonaismäärän ja sakon suhteen olisi oltava vakio kaikkien yhteen ja samaan kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneiden yritysten osalta, koska sakon lopullinen määrä ilmentää kullekin yritykselle ominaisia olosuhteita, kuten korottamista raskauttavien seikkojen perusteella tai alentamista lieventävien seikkojen, sakkojen enimmäismäärän, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta, ylittämisen välttämisen tai sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen perusteella. Se, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn 10 prosentin enimmäismäärän soveltamisen seurauksena tietyt osatekijät kuten rikkomisen vakavuus ja kesto eivät vaikuta yhdelle kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneelle yritykselle määrättäviin sakkoihin poiketen muista osallistujista, joihin ei sovelleta mainittuun enimmäismäärään perustuvaa alennusta, on pelkästään seuraus siitä, että tätä enimmäismäärää sovelletaan määrätyn sakon lopulliseen määrään (tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C–189/02 P, C–202/02 P, C–205/02 P–C–208/02 P ja C–213/02 P, Kok., EU:C:2005:408, 279 kohta).

148 Niinpä asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkomiseen sekä rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen perustuva kanneperuste ei voi menestyä.

– Vakavuus

149 Kyseisellä kanneperusteella kantajat katsovat, ettei komissio ottanut rikkomisen vakavuuden arvioimisen yhteydessä huomioon eräitä sen kannalta merkityksellisiä seikkoja kuten samankaltaisten tuotteiden merkitsemän kilpailun aiheuttamaa hintapainetta, rikkomisen todellista vaikutusta eikä sitä, että 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana kilpailu CEPA:n osapuolten välillä oli todellista, erityisesti Timabin menettelyn vuoksi. Tästä syystä komissio ei kantajien mukaan olisi voinut määrittää yrityksestä ja niiden kilpailua rajoittaviin menettelyihin osallistumisen kestosta ja intensiteetistä riippumatta kaikille samaa myyntien arvon prosenttiosuutta loukkaamatta rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevaa periaatetta. Lisäksi kantajat vetoavat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja rangaistusten oikeasuhteisuuden periaatteen loukkaamiseen 17 prosentin kertoimen soveltamisen osalta. Niiden mukaan kertoimen pitäisi olla muihin yrityksiin sovellettuja kertoimia pienempi, kun otetaan huomioon se, etteivät kantajat osallistuneet hyvitysjärjestelmään ja myyntiehtojen vahvistamiseen. Samasta syystä lisämääräprosenttia pitäisi niiden mukaan alentaa.

150 Komissio kiistää väitteiden oikeellisuuden.

151 Ensinnäkin on muistutettava sakon määrän laskentaan sovellettavista säännöistä, että vuoden 2006 suuntaviivojen 9–11 kohdassa esitetyn laskentatavan mukaan komissio määrittää ensin sakon perusmäärän kullekin yritykselle tai yritysten yhteenliittymälle. Toisessa vaiheessa se voi mukauttaa kyseistä määrää korottamalla tai alentamalla sitä ottaen huomioon kunkin kyseessä olevan yrityksen osallistumiselle ominaiset raskauttavat tai lieventävät seikat.

152 Vuoden 2006 suuntaviivojen 21–23 kohdassa mainitaan tarkemmin sakkojen vahvistamismenetelmän ensimmäisestä vaiheesta, että ”rikkomisen vakavuutta” ilmaiseva kerroin vahvistetaan tasolle 0–30 prosenttia, jossa otetaan huomioon tiettyjä seikkoja, kuten rikkomisen luonne, kaikkien osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomisen maantieteellinen ulottuvuus ja se, onko rikkominen toteutunut käytännössä, kun muistetaan, että hinnoista sopimisesta, markkinoiden jakamisesta ja tuotantorajoituksista tehdyt sopimukset kuuluvat luonteeltaan vakavimpiin kilpailunrajoituksiin. Vuoden 2006 suuntaviivojen 25 kohdan mukaan komissio sisällyttää varoittavan vaikutuksen takaamiseksi perusmäärään suhdeluvun, jonka perusteella voidaan laskea lisäsumma ja joka on 15–25 prosenttia myynnin arvosta edellä mainitut tekijät huomioon ottaen.

153 Edellä olevasta 152 kohdasta seuraa, ettei vuoden 2006 suuntaviivoissa anneta rikkomisen vakavuuden ja näin ollen myöskään sakon määrän määrittämisessä ratkaisevaa merkitystä kartellivaikutusten olemassaololle.

154 Lähestymistapa vahvistetaan vakiintuneessa oikeuskäytännössä, jonka mukaan kilpailunvastaisen menettelytavan vaikutus ei sellaisenaan ole ratkaiseva peruste arvioitaessa sakon asianmukaista määrää (tuomio 2.10.2003, Thyssen Stahl v. komissio, C-194/99 P, Kok., EU:C:2003:527, 118 kohta ja tuomio 3.9.2009, Prym ja Prym Consumer v. komissio, C-534/07 P, Kok., EU:C:2009:505, 96 kohta).

155 Lisäksi vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että markkinoiden jakaminen ja hintojen vahvistamista koskevat horisontaaliset kartellit kuuluvat kaikkein vakavimpiin kilpailuoikeuden rikkomisiin, joten niitä voidaan jo sinänsä pitää erittäin vakavina (ks. tuomio 27.7.2005, Brasserie nationale v. komissio, T–49/02–T–51/02, Kok., EU:T:2005:298, 173 ja 174 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 5.4.2006, Degussa v. komissio, T-279/02, Kok., EU:T:2006:103, 252 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 13.7.2011, Polimeri Europa v. komissio, T-59/07, Kok., EU:T:2011:361, 225 kohta).

156 Edellä esitetyn perusteella on hylättävä kantajien väitteet siitä, ettei kartellilla ollut vaikutuksia kyseessä oleviin markkinoihin.

157 Toiseksi on huomautettava komission riidanalaisessa päätöksessä huomioon ottamista kunkin kyseessä olevan yrityksen myyntien arvon osuuksista, että ”rikkomisen vakavuutta” ilmentävän kertoimen määrittämistä käsitellään riidanalaisen päätöksen 323–326 perustelukappaleessa ja ”lisämäärä”-kertoimen määrittämistä sen 332 ja 333 perustelukappaleessa.

158 Niistä ilmenee, että komissio perusteli ”rikkomisen vakavuutta” ilmentävän kertoimen vahvistamista 17 prosentiksi kahdella seikalla eli rikkomisen luonteella ja kartellin maantieteellisellä laajuudella. Sama koskee ”lisämäärä”-kerrointa.

159 Komissio otti huomioon koko kartellin päätavoitteen eli Euroopan rehufosfaattimarkkinoiden suuren osan jakamisen ja hintojen koordinoinnin sekä muistutti, että tällainen koordinointi merkitsi luonteensa vuoksi erittäin vakavaa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomista. Lisäksi se katsoi, että rikkominen oli koskenut suurinta osaa unionin jäsenvaltioista ja ETA-sopimuksen sopimuspuolista.

160 Väitteistä, joiden mukaan komissio olisi loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, suhteellisuusperiaatetta ja rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevaa periaatetta sen vuoksi, ettei se vahvistanut Timabille muita osapuolia pienempää myyntien arvon prosenttiosuutta, vaikka Timab ei ollut osallistunut hyvitys- ja myyntiehtojen koordinointijärjestelmiin, on todettava, etteivät ne voi menestyä.

161 Tässä yhteydessä on aluksi muistutettava, että suhteellisuusperiaatteen mukaan toimielinten toimilla ei saa ylittää sitä, mikä on asianmukaista ja tarpeellista tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi (tuomio 13.11.1990, Fedesa ym., C-331/88, Kok., EU:C:1990:391, 13 kohta; tuomio 5.5.1998, Yhdistynyt kuningaskunta v. komissio, C-180/96, Kok., EU:C:1998:192, 96 kohta ja tuomio 12.9.2007, Prym ja Prym Consumer v. komissio, T-30/05, EU:T:2007:267, 223 kohta). Sakkojen laskennassa kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on osoitettava lukuisten seikkojen perusteella, eikä millekään näistä seikoista pidä antaa sellaista merkitystä, joka olisi suhteeton verrattuna muihin arvioinnissa huomioon otettaviin seikkoihin. Suhteellisuusperiaate edellyttää tässä yhteydessä, että komission on vahvistettava sakko suhteessa rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi huomioon otettuihin seikkoihin ja että sen on tältä osin sovellettava näitä seikkoja johdonmukaisesti ja objektiivisesti perustellulla tavalla (tuomio 27.9.2006, Jungbunzlauer v. komissio, T-43/02, Kok., EU:T:2006:270, 226–228 kohta ja tuomio 28.4.2010, Amann & Söhne ja Cousin Filterie v. komissio, T-446/05, Kok., EU:T:2010:165, 171 kohta).

162 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat osallistuivat yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1993–2004, ja rikkominen koostui markkinoiden jakamisen ja hintojen koordinoinnin toteuttamisesta. Niinpä komissio saattoi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta loukkaamatta määrittää saman myyntien arvon prosenttiosuuden yrityksestä ja niiden kilpailua rajoittaviin menettelyihin osallistumisen kestosta ja intensiteetistä riippumatta.

163 Kantajat eivät voi myöskään pätevästi vedota asiassa IMI ym. v. komissio 19.5.2010 annettuun tuomioon (T–18/05, Kok., EU:T:2010:202) tai [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.39181 – Kynttilävahat) 1.10.2008 tehtyyn komission päätökseen. Tässä yhteydessä on todettava riidanalaisesta päätöksestä ilmenevän, ettei hyvitysjärjestelmä tai myyntiehtojen koordinointi ollut kartellin erillinen osakokonaisuus vaan kilpailusääntöjen rikkomisen liitännäisiä (tarpeen mukaan käytettäviä) toimintatapoja. Mainittuja menettelyjä ei otettu huomioon sovellettuun prosenttiosuuteen vaikuttavana seikkana, joten kantajien ja muiden kartellin osapuolten välillä ei voida tehdä erottelua vaikka katsottaisiinkin, ettei Timab ollut osallistunut johonkin kyseessä olevan koordinoinnin osaan. Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että vakavuuden arvioinnissa käytetyt tekijät olivat yhteisiä kaikille kyseessä olevaan rikkomiseen eli ennen kaikkea markkinoiden jakamiseen ja hintojen koordinointiin osallistuneille ja että tästä syystä vakavuusprosentti on sama kaikille kartellissa mukana olleille yrityksille.

164 Niinpä komissiota ei voida moittia yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, suhteellisuusperiaatteen eikä rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen loukkaamisesta.

– Lieventävät seikat

165 Kyseinen kanneperuste jakautuu kahteen osaan, ja kantajat riitauttavat niillä sen, ettei komissio soveltanut niihin lieventäviä seikkoja. Ne moittivat tässä yhteydessä komissiota rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen loukkaamisesta ja ilmeisestä arviointivirheestä.

166 Ensinnäkin kantajat esittävät, että ne olivat taloudellisesti riippuvaisia Tessenderlo Chemiestä, koska tämä valvoi raaka-ainetoimituksia tuotannontekijämarkkinoilla ja pystyi syrjäyttämään Timabin markkinoilta. Koska riidanalaisessa päätöksessä ei otettu huomioon tätä riippuvuustilannetta, sitä rasittaa kantajien mukaan ilmeinen arviointivirhe ja se on rangaistusten määräämisen yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen vastainen.

167 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan riippuvuustilanne, uhka tai painostus ei ole lieventävä seikka, koska niillä ei voida oikeuttaa kilpailusääntöjen rikkomista (edellä 147 kohdassa mainittu tuomio Dansk Rørindustri ym. v. komissio, EU:C:2005:408, 369 ja 370 kohta). Lisäksi on todettava, etteivät kantajat ole esittäneet konkreettista näyttöä, joka osoittaisi Tessenderlo Chemien tosiasiallisesti harjoittaman painostuksen.

168 Toiseksi kantajat vetoavat lieventävänä seikkana kilpailusääntöjen mukaiseen menettelyynsä. Komission tavoin on mainittava, että kyseinen väite vaikuttaa olevan ristiriidassa taloudellista riippuvuutta Tessenderlo Chemiestä koskevan väitteen kanssa. Joka tapauksessa on niin, että vaikka katsottaisiin, etteivät kantajat olisi aina noudattaneet kartellissa tehtyjä sopimuksia – mikä ei ole kartelliasioissa lainkaan epätavallista – tämä ei saata kyseenalaiseksi niiden osallistumista siihen eikä ole lieventävä seikka (ks. vastaavasti tuomio 15.6.2005, Tokai Carbon ym. v. komissio, T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, EU:T:2005:220, 74 ja 297 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

169 Näin ollen tämä kanneperuste on hylättävä.

– Sakoista vapauttaminen ja sakkojen lieventäminen

170 Kyseisellä kanneperusteella kantajat moittivat niille sovintomenettelyssä ilmoitetun yhteistyön perusteella myönnettävän alennuksen pienentämistä 12 prosenttiyksiköllä (17 prosentista 5 prosenttiin). Tarkemmin sanottuna ne moittivat yhteistyönsä huomioon ottaen kyseisen pienentämisen kohtuuttomuutta ja sen perusteeksi esitettyjä syitä eli asiakirjanäytön puuttumista ja niiden ajanjaksosta 1978–1993 esittämän selvityksen myöhäisyyttä. Niiden mukaan komissio muutti arviointiaan yhteistyön lisäarvosta 16.9.1993 jälkeen tapahtuneiden seikkojen perusteella ja näin ollen rankaisi niitä sovintomenettelystä vetäytymisestä.

171 Komissio on yhteistyötiedonannossa vahvistanut edellytykset, joiden mukaisesti komission kanssa kartellitutkimuksissa yhteistyötä tekevät yritykset voidaan vapauttaa sakoista tai ne voivat saada alennusta sen sakon määrästä, joka niiden olisi pitänyt maksaa.

172 Yhteistyötiedonannon 20 kohdan mukaan ”yritykset, jotka eivät täytä [sakoista vapauttamisen] edellytyksiä, voivat saada lievennystä sakkoihin, jotka olisi määrätty muussa tapauksessa”.

173 Yhteistyötiedonannon 21 kohdan mukaan ”[sakon lieventämiseksi mainitun tiedonannon 20 kohdan perusteella] yrityksen on toimitettava komissiolle epäillystä kilpailusääntöjen rikkomisesta todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa jo oleviin todisteisiin, ja sen on lopetettava osallistumisensa epäiltyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen viimeistään siinä vaiheessa, kun se toimittaa todisteet”.

174 Yhteistyötiedonannon 22 kohdassa määritellään merkittävän lisäarvon käsite seuraavasti:

”Käsitteellä ’lisäarvo’ viitataan siihen, missä määrin toimitetut todisteet luonteensa ja/tai yksityiskohtaisuutensa vuoksi parantavat komission mahdollisuuksia vahvistaa kyseessä olevat tosiseikat. Arvioidessaan tätä komissio katsoo yleensä kirjallisten todisteiden, jotka ovat peräisin ajankohdalta, jota tosiseikat koskevat, olevan arvokkaampia kuin jälkeenpäin tuotetut todisteet. Samoin kyseessä oleviin tosiseikkoihin suoraan liittyvät todisteet katsotaan yleensä arvokkaammiksi kuin todisteet, jotka liittyvät niihin vain välillisesti.”

175 Yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan ensimmäisessä alakohdassa on määritetty kolme vaihteluväliä, joiden mukaisesti sakkoja alennetaan. Yritykselle, joka ensimmäisenä täyttää mainitun tiedonannon 21 kohdan mukaiset edellytykset, on oikeus 30–50 prosentin alennukseen, toisella yrityksellä 20–30 prosentin alennukseen ja seuraavilla yrityksillä enintään 20 prosentin alennukseen sakon määrästä.

176 Yhteistyötiedonannon 23 kohdan b alakohdan toisessa alakohdassa todetaan, että ”sakkojen lievennyksen tason ratkaisemiseksi kussakin näistä ryhmistä komissio ottaa huomioon sen, minä ajankohtana [kyseisen tiedonannon 21 kohdan] mukaiset edellytykset täyttävät todisteet toimitettiin ja missä määrin ne sisälsivät lisäarvoa” ja että ”komissio voi myös ottaa huomioon yrityksen todisteiden toimittamispäivän jälkeisen yhteistyön laajuuden ja jatkuvuuden”.

177 On muistutettava, että komissiolla on laaja harkintavalta, kun se arvioi yrityksen yhteistyön laatua ja hyödyllisyyttä muun muassa suhteessa muiden yritysten myötävaikutukseen asian selvittämisessä (ks. vastaavasti edellä 92 kohdassa mainittu tuomio SGL Carbon v. komissio, EU:C:2007:277, 81 kohta).

178 Vaikka komission on lisäksi perusteltava ne syyt, joiden vuoksi se katsoo, että yritysten yhteistyötiedonannon puitteissa toimittamat seikat merkitsevät myötävaikutusta, joka oikeuttaa määrättävän sakon alentamiseen tai ei, on sitä vastoin yritysten, jotka haluavat riitauttaa komission tältä osin tekemän päätöksen, tehtävänä osoittaa, että komissio ei olisi ilman tällaisia yritysten vapaaehtoisesti toimittamia tietoja voinut näyttää toteen kilpailusääntöjen rikkomisen olennaista osaa ja siis tehdä päätöstä, jossa määrätään sakkoja (ks. vastaavasti tuomio 24.9.2009, Erste Group Bank ym. v. komissio, C–125/07 P, C–133/07 P, C–135/07 P ja C–137/07 P, Kok., EU:C:2009:576, 297 kohta).

179 Nyt käsiteltävässä asiassa on muistutettava, että kantajat tekivät ajanjaksoa 1978–2004 koskevan hakemuksen sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä. Ne muuttivat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa (ks. edellä 113 kohta) mainitun hakemuksen yhteydessä esittämiään lausuntoja vuotta 1993 edeltävän jakson osalta.

180 Kuten ensimmäisen kanneperusteryhmän yhteydessä jo mainittiin, jostakin yhteistyön perusteella myönnettävän alennuksen laskemisessa huomioon otetusta ajanjaksosta luopumisesta voi seurata kyseisen alennuksen pienentäminen, mitä kantajat eivät sitä paitsi ole kiistäneet.

181 Niinpä kantajien edellä 170 kohdassa esittämien väitteiden vuoksi on tutkittava, tekikö komissio virheen kantajien toimittaman vuotta 1993 seuranneeseen ajanjaksoon liittyvän näytön lisäarvon arvioimisessa.

182 Komissio toteaa kantajille sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen perusteella myönnetystä alennuksesta riidanalaisen päätöksen 357 perustelukappaleessa ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa seuraavaa:

— kantajat eivät toimittaneet asiakirjanäyttöä koko kartelliin osallistumisensa ajalta

— kantajat olivat lausunnoissaan ilmoittaneet yleiseurooppalaisissa kokouksissa läsnä olleiden edustajiensa nimet, kyseisten kokousten tavoitteen ja järjestämistiheyden sekä yksityiskohtia ja vahvistuksen kansallisen tason (Yhdistynyt kuningaskunta, Espanja ja Ranska) kokouksista

— kantajat antoivat sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevassa hakemuksessaan itseään vastaan todistavia lausuntoja kokouksista rehufosfaattialan kilpailijoidensa kanssa vuodesta 1978 lähtien ensin Ranskan ja sitten myös Yhdistyneen kuningaskunnan osalta (vuodesta 1983) sekä 80-luvun alkupuolelta alkaen myös Euroopan tasolla

— kantajat väittivät väitetiedoksiantoon annettavan vastauksen vaiheessa, että myönnetyt ajanjakson 1978–1993 kokoukset eivät kuuluneet rehufosfaattialan yleiseen kartelliin

— koska komissio ei tukeudu kantajien omiin lausuntoihin siltä osin kuin kyse on niiden Ranskaa ja muita alueita koskeviin kokouksiin osallistumisesta yleiseurooppalaisesta kartellista tietämättä ennen vuotta 1993, niiden sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen yhteydessä esittämiä seikkoja on arvioitava ainoastaan näiden tietojen ajanjaksoa 1993–2004 koskevan huomattavan arvon valossa

— 5 prosentin alennus kantajien yhteistyön perusteella oli näiden seikkojen vuoksi asianmukainen.

183 Asiakirjanäytöstä on todettava, että suurin osa kantajien toimittamista kartelliin osallistumista koskevista todisteista eli luettelo CEFIC:n kokouksista 2.6.1989–16.11.2005 ja kyseisten kokousten pöytäkirjat koskevat toista ajanjaksoa (1993–2004). Riidanalaisesta päätöksestä sekä unionin yleisen tuomioistuimen asiakirja-aineistosta ilmenee kuitenkin, että komissiolla oli jo riittävästi näyttöä sen osoittamiseksi, että kantajat olivat olleet mukana kartellissa toisella ajanjaksolla.

184 Tästä on muistutettava, että kantajien 14.10.2008 tekemää hakemusta yhteistyötä koskevan tiedonannon soveltamisesta edelsivät Kemiran (28.11.2003, Kemira vapautettiin sakosta yhteistyötä koskevan tiedonannon 8 kohdan perusteella), Tessenderlo Chemien (18.2.2004, yhteistyötä koskevan tiedonannon 23 kohdassa tarkoitettu ensimmäinen sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen hakija) ja Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química (27.3.2007, kyseisen tiedonannon 23 kohdassa tarkoitettu toinen sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen hakija) hakemukset. Niinpä on ymmärrettävää, että kantajien sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen yhteydessä toisesta ajanjaksosta (viimeisenä sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen hakijana yli neljä vuotta tutkinnan aloittamisen jälkeen ja komission pyydettyä kolmesti lisätietoja) toimittamalla näytöllä on vähäisempi lisäarvo. Se, missä järjestyksessä ja miten nopeasti kartellin jäsenet ovat valmiita tekemään yhteistyötä, on siis yksi yhteistyötiedonannolla käyttöön otetun järjestelmän olennaisista tekijöistä (tuomio 5.10.2011, Transcatab v. komissio, T–39/06, Kok., EU:T:2011:562, 380 kohta).

185 On todettava, että kantajien sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa yhteydessä toimittaman yhteenvedon CEFIC:n kokouksista, jossa mainitaan niihin osallistuneiden yritysten edustajien nimet, oli osittain toimittanut myös Kemira, joten kyseisillä tiedoilla voitiin ainoastaan vahvistaa komission hallussa jo olleet seikat. Sama koskee mainittujen kokousten pöytäkirjoja.

186 Lisäksi riidanalaisen päätöksen 352 perustelukappaleesta ilmenee Tessenderlo Chemiestä, että komissio katsoi, että sen toimittamilla todisteilla oli yhteistyötä koskevassa tiedonannossa tarkoitettu huomattava lisäarvo. Tessenderlo Chemie, joka lisäksi oli ensimmäinen ajanjaksoa 1969–1989 koskevia tietoja ja todisteita esittänyt yritys, mistä syystä se vapautettiin yhteistyötä koskevan tiedonannon 23 kohdassa tarkoitetulla tavalla osittain sakoista, toimitti laadullisesti ja määrällisesti merkittäviä todisteita, jotka luonteensa ja täsmällisyytensä vuoksi paransivat komission mahdollisuuksia osoittaa kartellin olemassaolo 1.4.1989 ja 10.2.2004 välisenä aikana. Kyseiset todisteet koostuvat erityisesti kartellin toimintaa ja arviointeja koskevista yksityiskohtaisista kuvauksista, luonteeltaan kilpailunvastaisten

kahden- ja monenvälisten kokousten (ad hoc -kokoukset sekä CEPA:n, Super CEPA:n ja CEFIC:n piirissä järjestetyt kokoukset) järjestämisaikaan sijoittuvista käsin laadituista muistiinpanoista sekä käsin laadituista myyntiä, kiintiöitä, asiakkaita ja/tai hintoja koskevista seurantataulukoista koko ajalta. Tästä syystä komissio myönsi mainitun ajanjakson osalta 50 prosentin alennuksen sakon määrästä.

187 Riidanalaisesta tuomiosta ilmenee myös Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Químican, joka on yhteistyötä koskevan tiedonannon 23 kohdassa tarkoitettu ”toinen hakija”, osalta, että kyseinen yhtiö toimitti lausuntojaan vahvistavia asiakirjatodisteita ja että sen yhteistyön ansiosta kartellin maantieteellinen ulottuvuus voitiin laajentaa käsittämään Portugalin.

188 Kantajien lausunnoista on mainittava, että komissio ehdotti sovintomenettelyssä sekä vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohtaan että yhteistyötä koskevaan tiedonantoon perustuvaa alennusta.

189 Ensinnäkin on todettava, että kantajien mainittujen lausuntojen ansiosta voitiin pidentää niiden oman kartelliin osallistumisen kestoa mutta ei kartellin itsensä kestoa. Koska yhteistyötä koskevan tiedonannon 23 kohdan toista alakohtaa ei voitu soveltaa, komissio suunnitteli vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdan perusteella sakoista vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen liittymätöntä sakkojen alentamista, jotta voidaan erityisesti välttää paradoksaalinen komission kanssa tehtävän yhteistyön hyväksyvän ja sille osallistumisensa kestoa koskevia olennaisia tietoja toimittavan yrityksen rankaiseminen. Kuten jo ensimmäisen kanneperusteryhmän yhteydessä mainittiin, kantajat väittivät väitetiedoksiannon jälkeen, että niiden kilpailunvastaista menettelyä ensimmäisellä ajanjaksolla (1978–1993) koskevat lausunnot liittyivät erilliseen ja vanhentuneeseen kilpailusääntöjen rikkomiseen. Samoin edellä on todettu, ettei komissio tehnyt virhettä, kun se jätti soveltamatta alun perin kaavailtua ja sovintomenettelyssä ilmoitettua lieventäviin seikkoihin perustuvaa 35 prosentin alennusta.

190 Toiseksi komissio ehdotti koko ajanjaksoa 1978–2004 koskevaa 17 prosentin alennusta yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella ja otti tässä huomioon kaikki kantajien toimittamat tiedot, mukaan lukien niille itselleen epäedulliset lausunnot. Kyseiset kantajien todistukset olivat merkittäviä sen kannalta, että väitetiedoksiannossa saatettiin osoittaa niiden osallistuneen kartellin kokouksiin vuodesta 1978 lähtien eli ennen ensimmäisiä Yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevia vuoteen 1983 sijoittuvia asiakirjatodisteita. Lisäksi mainituilla todistuksilla voitiin vahvistaa kantajien jatkuvaluonteinen osallistuminen yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 aina komission tutkinnan aloittamiseen eli vuoteen 2004 saakka ja niiden osallistumisen euroopanlaajuinen ulottuvuus kartellin alusta lähtien eli reilusti ennen Espanjaa koskevia vuoteen 1992 sijoittuvia asiakirjatodisteita.

191 Niinpä siitä, että komissio lopulta myönsi sakoista vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen perustuvan 5 prosentin alennuksen toiselta ajanjaksolta (1993–2004) ajanjaksoa 1978–2004 koskevan 17 prosentin alennuksen sijaan, voidaan päätellä sen katsoneen, että huomioon otettua ajanjaksoa koskevilla lausunnoilla oli rajallinen lisäarvo ja että ensimmäistä ajanjaksoa (1978–1993) koskevilla kantajille itselleen epäedullisilla lausunnoilla, jotka olivat ainoa peruste, johon komissio saattoi tukeutua osoittaakseen kantajien osallistuneen kartelliin kyseisellä ajanjaksolla, oli huomattava lisäarvo.

192 Tällaista arviointia lisäarvosta voidaan pitää perusteltuna.

193 Riidanalaisen päätöksen 137, 138, 143, 158 ja 360 perustelukappaleesta ilmenee nimittäin huomioon otetusta ajanjaksosta, että näyttö kantajien osallistumisesta ei perustunut kantajien toimittamaan näyttöön mutta niiden itselleen epäedullisilla lausunnoilla voitiin silti vahvistaa niiden mukanaolo kartellissa vuoden 1993 jälkeen.

194 Kuten edellä 185 kohdassa on jo todettu, kantajien toimittamat asiakirjatodisteet eivät sisältäneet arvoltaan merkittävää uutta tietoa mutta niistä saatiin olennaisilta osin vahvistus jo tunnetuille tosiseikoille.

195 Tässä tilanteessa on todettava, ettei komissio ylittänyt selvästi harkintavaltaansa, kun se katsoi, että kantajien toimittamilla todisteilla oli ainoastaan rajallinen lisäarvo ja että ne ansaitsivat vain 5 prosentin alennuksen sakon määrästä yhteistyötä koskevan tiedonannon perusteella.

196 Edellä esitetystä seuraa, että tämä kanneperuste on hylättävä.

– Maksukyky ja poikkeuksellinen kriisitilanne

197 Kantajat katsovat kyseisellä kanneperusteella, ettei niiden tilanne poikkea riittävästi [*luottamuksellinen*] tilanteesta erilaisen kohtelun oikeuttamiseksi. Ne vetoavat myös siihen, ettei komissio tutkinut tapauskohtaisesti niitä koskevia sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä, ja siihen, ettei komissio tehnyt päätelmiä Lissabonin sopimuksella toteutettujen muutosten seurauksista maksukykyä koskevassa arvioinnissaan.

198 Vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohdassa todetaan poikkeustilanteiden varalta, että komissio voi pyynnöstä ottaa huomioon yrityksen maksukyvyttömyyden erityisissä sosiaalisissa ja taloudellisissa olosuhteissa, mistä täsmennetään, ettei komissio alenna sakon määrää tämän seikan perusteella pelkästään epäedullisen tai tappiollisen taloudellisen tilanteen vuoksi ja että ”alennus voidaan myöntää vain sillä perusteella, että esitetään objektiiviset todisteet siitä, että sakon määrääminen – – vaarantaisi väistämättä kyseisen yrityksen elinkelpoisuuden ja muuttaisi sen omaisuuserät täysin arvottomiksi”.

199 Niinpä vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohdan mukaisissa ehdoissa alennuksen myöntämiselle sakon lopullisesta määrästä edellytetään, että yritys ensinnäkin osoittaa riittävillä ja täsmällisillä taloustiedoilla kyvyttömyytensä maksaa sakkoa, toiseksi yrityksen omaisuuserien arvonmenetyksen sakon maksamisen seurauksena ja kolmanneksi erityiset sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet.

200 Komissio hylkäsi riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleessa pyynnön sakon määrän alentamisesta Timabin/CFPR:n maksukyvyn puuttumisen vuoksi ensinnäkin siksi, että niiden kassavarat ja mainitut omaisuuserät olivat vuoden 2009 lopussa riittävät ja kassavaroja ja mainittuja omaisuuseriä koskevat vuoden 2010 ennusteet positiiviset, toiseksi siksi, että sakon kokonaismäärä oli kohtuullinen, kun otetaan huomioon yrityksen koko konsernitasolla, ja kolmanneksi siksi, että vipuvaikutusta oli konsernin maksukyvyn ansiosta mahdollista kasvattaa ottamalla lisää pankkilainaa.

201 Ensinnäkin on muistutettava väitetystä erilaisesta kohtelusta [*luottamuksellinen*] nähden, että yhdenvertaisen kohtelun periaate on unionin oikeuden yleinen periaate, joka on vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 ja 21 artiklassa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan mainittu periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. edellä 72 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö sekä tuomio 11.7.2013, Ziegler v. komissio, C–439/11 P, Kok., EU:C:2013:513, 132 ja 166 kohta ja tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, EU:C:2013:464, 186 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

202 Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaaminen erilaisen kohtelun vuoksi edellyttää, että kyseessä olevat tapaukset ovat toisiinsa rinnastettavissa, kun tarkastellaan näille tapauksille ominaisia seikkoja. Eri tapauksille ominaiset seikat ja siis tapauksien rinnastettavuus on muun muassa määritettävä, ja niitä on arvioitava unionin sen toimen kohteen ja päämäärän valossa, jolla kyseinen erottelu otetaan käyttöön (edellä 201 kohdassa mainittu tuomio Ziegler v. komissio, EU:C:2013:513, 167 kohta ja edellä 201 kohdassa mainittu tuomio Team Relocations ym. v. komissio, EU:C:2013:464, 187 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

203 Tästä seuraa, että vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohdassa tarkoitetun pyynnön esittämisen jälkeen kukin tapaus on tutkittava objektiivisesti. Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että [*luottamuksellinen*] sakon määrän alentaminen ja kantajien sakon määrän alentamatta jättäminen

seurasivat komission vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohdan soveltamisen yhteydessä tekemästä tällaisesta arvioinnista ja että komissio käytti kahden kyseessä olevan yrityksen tilanteiden arvioimisessa samoja perusteita.

204 Tässä yhteydessä on todettava sekä riidanalaisesta päätöksestä että erillisestä päätöksestä, joissa ilmaistaan samat periaatteet, ilmenevän, että komissio teki kantajien sekä [*luottamuksellinen*] maksukykyä koskevan taloudellisen ja rahoituksellisen arvioinnin ja arvioi myös mahdollisen sakon vaikutuksen niiden elinkelpoisuuteen. Se otti huomioon kyseessä olevan yrityksen taloudellisen tilanteen sekä sisäiset talousennusteet ja tukeutui eräisiin voitollisuutta, maksukykyä, velanottomahdollisuuksia ja sakon vaikutusta yrityksen arvoon koskeviin talouden suhdelukuihin. Se otti huomioon myös yrityksen osakkeenomistajien asenteen.

205 Arvioinnista ilmeni, että [*luottamuksellinen*] käteisvaratilanne oli kriittinen, kun taas kantajien käteisvaratilanne oli hyvä, minkä kantajat itsekin myönsivät istunnossa. Samoin [*luottamuksellinen*] riskiprofiilia oli pidettävä negatiivisena ja kantajien positiivisena. Sama koskee muita suhdelukuja, joilla arvioitiin sitä, olivatko kahden kyseessä olevan yrityksen hakemukset sakkojen määrän alentamisesta maksukyvyn puuttumisen perusteella perusteltuja.

206 Niinpä on katsottava, ettei kantajien tilannetta voida rinnastaa [*luottamuksellinen*] tilanteeseen, joten väitettyä erilaista kohtelua koskeva väite ei voi menestyä.

207 Toiseksi kantajat moittivat komissiota siitä, ettei se tutkinut niiden taloudellista tilannetta käytännössä.

208 Kuten edellisistä kohdista ilmenee, komissio teki kantajien maksukykyä koskevan taloudellisen ja rahoituksellisen arvioinnin ja arvioi myös mahdollisen sakon vaikutuksen niiden elinkelpoisuuteen. Se otti huomioon edellä 204 kohdassa mainitut seikat. Niinpä väite, jonka mukaan komissio ei tutkinut kantajien taloudellista tilannetta käytännössä, ei voi menestyä.

209 Lisäksi on mainittava, että kantajat eivät tosiasiallisesti vetoa maksukykyään koskevaan ilmeiseen arviointivirheeseen vaan moittivat pikemminkin vuoden 2006 suuntaviivojen 35 kohdan mukaisten perusteiden tiukkaa soveltamista. Kuten edellä 205 kohdasta ilmenee, kantajat ovat lisäksi vahvistaneet, että niiden kassatilanne oli hyvä.

210 Lisäksi kantajien huomautukset esimerkiksi talouskriisistä ja (pörssinoteeratun) [*luottamuksellinen*] taloudellisista erityispiirteistä suhteessa kantajien (noteeraamaton perheyritys) erityispiirteisiin eivät ole riittävä objektiivinen näyttö edellä 199 kohdassa mainittujen edellytysten kannalta.

211 Kolmanneksi kantajat esittävät, ettei kilpailu ole enää yksi unionin tavoitteista vaan se mainitaan yksinomaan Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, sisämarkkinoita ja kilpailua koskevassa pöytäkirjassa nro 27 yhtenä sisämarkkinoiden osatekijänä. Niiden mukaan komission on tämän muutoksen seurauksena enemmän kuin koskaan otettava kilpailunvastaisia menettelyjä ja niistä määrättäviä seuraamuksia koskevan arviointinsa yhteydessä huomioon kyseessä olevien eri yritysten tilanteet sekä niiden paitsi rahoitukselliset myös taloudelliset ja sosiaaliset olosuhteet SEU 3 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden kannalta.

212 Tästä on riittävää muistuttaa, että SEU 3 artiklalla, luettuna yhdessä sisämarkkinoita ja kilpailua koskevan pöytäkirjan nro 27 valossa, ei ole muutettu SEUT 101 artiklan tavoitetta eikä sääntöjä sakkojen määräämisestä. Niinpä väite, jonka mukaan komissio rikkoi SEU 3 artiklan määräystä luettuna yhdessä sisämarkkinoita ja kilpailua koskevan pöytäkirjan nro 27 kanssa, koska se ei ottanut huomioon CFPR:n taloudellisia ja sosiaalisia rajoitteita sekä sen liikevaihdon huomattavaa vähenemistä, ei voi menestyä.

213 Edellä esitetyn perusteella kyseinen kanneperuste on hylättävä.

Toissijaiset väitteet, joilla vaaditaan sakon määrän muuttamista

214 Kantajat vaativat kolmannella kanneperusteryhmällä unionin yleistä tuomioistuinta pienentämään niille määrätyn sakon määrää. Ne pyytävät tässä yhteydessä unionin yleistä tuomioistuinta pienentämään ”vakavuutta”ilmentävää kerrointa ja myöntämään sakoista vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen oikeuttavaan yhteistyöhön perustuvan alennuksen lisäksi täydentävän ”sakosta vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen liittymättömän” alennuksen, kun otetaan huomioon se, ettei 16.9.1993 jälkeisiä tapahtumia ole kiistetty.

215 Aluksi on muistutettava sellaisiin komission päätöksiin kohdistuvasta tuomioistuinvalvonnasta, joilla määrätään sakko kilpailusääntöjen rikkomisesta, että laillisuusvalvontaa täydentää täysi harkintavalta, joka on annettu unionin tuomioistuimille asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla SEUT 261 artiklan nojalla (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C–386/10 P, Kok., EU:C:2011:815, 53, 63 ja 64 kohta). Tämän harkintavallan nojalla tuomioistuimet voivat paitsi pelkästään tutkia seuraamuksen laillisuuden myös korvata komission arvioinnin omallaan ja siten poistaa määrätyn sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sen määrää (ks. tuomio 8.12.2011, KME ym. v. komissio, C–272/09 P, Kok., EU:C:2011:810, 103 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. vastaavasti tuomio 5.10.2011, Romana Tabacchi v. komissio, T-11/06, Kok., EU:T:2011:560, 265 kohta).

216 Kun unionin yleinen tuomioistuin käyttää täyttä harkintavaltaansa, sen on noudatettava yhdenvertaisen kohtelun periaatetta riippumatta siitä, ovatko kantajat olleet aluksi mukana sovintomenettelyssä.

217 Ensinnäkin on todettava, että – kuten edellä esitetystä (ks. edellä 160 kohta) ilmenee – rikkomisen vakavuuden perusteella sovellettua 17 prosentin korotusta ei ole tarpeen alentaa.

218 Toiseksi on todettava kantajille määrätyn sakon muuttamista sillä perusteella, etteivät ne ole kiistäneet 16.9.1993 jälkeisiä tapahtumia, koskevasta vaatimuksesta, ettei yhteistyöstä koskevassa tiedonannossa mainita alentamista sillä perusteella, ettei tosiseikkojen aineellista todenperäisyyttä kiistetä. Kuten kantajien yhteistyötä koskevaan arviointivirheeseen liittyvän kanneperusteen yhteydessä on jo todettu, komissiolla oli lisäksi jo hallussaan riittävä näyttö sen osoittamiseksi, että kantajat olivat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen, joten niiden esittämillä todisteilla ja lausunnoilla oli rajallinen lisäarvo. Unionin yleinen tuomioistuin katsoo vielä, että koska kyseinen yhteistyö ei ole sellaista, että se olisi mahdollistanut komissiolle kartellin olemassaolon vahvistamisen kokonaan tai osittain, sillä ei ole aihetta myöntää kantajille täyden harkintavaltansa perusteella ”sakosta vapauttamiseen ja sakkojen lieventämiseen liittymätöntä” alennusta sakosta.

219 Koska nyt käsiteltävässä asiassa ei ole ilmennyt muita seikkoja, joiden perusteella kantajille määrätyn sakon määrää voitaisiin muuttaa, niiden vaatimusten kolmas osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

220 Koska mikään kantajien kumoamista tai muuttamista koskevien vaatimustensa tueksi esittämistä kanneperusteista ei ole perusteltu, kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

221 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan komission oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kahdeksas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Timab Industries ja Cie financière et de participations Roullier (CFPR) velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Gratsias Czúcz Popescu

Kantcheva Wetter

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä toukokuuta 2015.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta 2

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset 5

Oikeudellinen arviointi 6

Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset 7

Sovintomenettely 7

– Alustavia toteamuksia 8

– Sakon määrä ylittää ilmoitetun vaihteluvälin mukaisen enimmäismäärän 10

– Arvioinnin riittämättömyys 15

– Muut väitteet 17

Kyseessä olevat menettelyt 19

Sakon määrä 20

– Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkominen 21

– Vakavuus 22

– Lieventävät seikat 24

– Sakoista vapauttaminen ja sakkojen lieventäminen 24

– Maksukyky ja poikkeuksellinen kriisitilanne 28

Toissijaiset väitteet, joilla vaaditaan sakon määrän muuttamista 30

Oikeudenkäyntikulut 30